

Aino Kangasniemi & Minna Männikkö

”Missä hän edes on?”

Vankien läheisten tiedon tarve vankeusrangaistuksen aikana

Opinnäytetyö

Kevät 2011

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK)

Tekijät: Aino Kangasniemi ja Minna Männikkö

Työn nimi: ”Missä hän edes on?” – Vankien läheisten tiedon tarve vankeusrangaistuksen aikana

Ohjaaja: Arja Hemminki

Vuosi: 2011

Sivumäärä: 65

Liitteiden lukumäärä: 3

Tämä opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Vaasan vankilan kanssa. Työssä tutkittiin vankien läheisten tiedon tarvetta läheisen vankeusrangaistuksen aikana. Tarkoituksena oli selvittää, mitä tietoa vankien läheiset saavat, mitä tietoa he kaipaavat sekä mikä olisi paras ajankohta ja tapa tiedon jakamiseen. Tavoitteena oli saada sekä vankien läheisten omia kokemuksia aiheesta että Vaasan vankilan työntekijöiden näkemyksiä. Tutkimustulosten perusteella suunnittelimme Vaasan vankilalle vankien läheisten oppaan, josta löytyy pähkinänkuoressa vastauksia läheisten mieltä askarruttaviin asioihin.

Opinnäytetyön teoreettinen osuus käsittelee vankeinhoitoa Suomessa, vankeusrangaistuksen vaikutuksia vangin läheisiin sekä vankiloiden ja yhteiskunnan tarjoamia tukimuotoja, joilla vankien läheisiä pyritään tilanteessa tukemaan. Työn empiirisessä osuudessa kerrotaan laadullisen tutkimuksen toteutuksesta. Tutkimusaineisto muodostui kahdesta vangin läheisen haastattelusta, neljästä työntekijähaastattelusta sekä 18 vangin läheisen täyttämästä kyselylomakkeesta. Vankien läheisten asuinpaikkakuntia emme tiedä, mutta läheisillä oli mahdollisuus vastata koko Suomen alueelta.

Tutkimustuloksista käy ilmi, että vankien läheisille tarjotaan hyvin vähän, jos ollenkaan, tietoa vankeusrangaistukseen liittyen. Suurin osa läheisistä koki, että tarvittava tieto on ollut itse hankittava joko Internetistä tai vankeusrangaistusta suorittavalta läheiseltä. Tarpeellisena tietona koettiin tieto vankilan käytännöistä, esimerkiksi yhteydenpitoon liittyvistä asioista. Lisäksi vankilassa tapahtuvasta vangin kuntoutuksesta yhteiskuntakelpoiseksi haluttiin enemmän tietoa. Vankien läheiset peräänkuuluttivat myös muutosta vankilakulttuurin ympärillä leijuvaan salamyhkäisyyteen.

Avainsanat: vankien läheiset, vankeinhoito, vankeusrangaistus, tiedon tarve.

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health care and Social Work

Degree programme: Degree programme of Social Work, Bachelor of Social Work

Authors: Aino Kangasniemi and Minna Männikkö

Title of thesis: Information needs of prisoner's family members during imprisonment

Supervisor: Arja Hemminki

Year: 2011

Number of pages: 65

Number of appendices: 3

This study was made in co-operation with the prison of Vaasa. The purpose of this study was to examine what kind of information prisoners' close relatives get during the imprisonment and what are the main things they really want to know. Based on the results of this study we designed a guide for prisoners' close relatives which will be used in the prison of Vaasa.

The theory section of this study describes prison administration in Finland and how the imprisonment influences on prisoners' close relatives. In this section also explains what kind of support prisoners' close relatives can get from the society or from prison administration.

Our research method is qualitative. We interviewed two prisoners' close relatives and four employees from the prison of Vaasa. We also collected 18 answers to our questionnaires.

Results of this study show that prisoners' close relatives get very little, if any, information concerning the imprisonment. Most of them feel that they need to research for all information themselves from Internet or from the prisoner. The main thing that prisoners' close relatives want to know is how everything works in the prison, e.g. how they can contact with the prisoner.

Keywords: prisoners' close relatives, prison administration, imprisonment, need for information.

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO	6
2 VANKEINHOITO.....	8
2.1 Rikosseuraamusalan nykyinen organisaatio	8
2.2 Vankeinhoidon arvot ja tavoitteet	10
2.3 Tilastotietoa vangeista Suomessa.....	11
3 VANKEUSRANGAISTUKSEN VAIKUTUKSIA VANGIN LÄHEISIIN .	
.....	14
3.1 Yhteydenpito	14
3.1.1 Puhelin- ja kirjeyhteydet.....	14
3.1.2 Tapaamiset	15
3.1.3 Poistumisluvat.....	16
3.1.4 Läheisten näkemyksiä yhteydenpitomahdollisuuksista	16
3.2 Vankeusrangaistuksen emotionaaliset vaikutukset	17
3.3 Vankeusrangaistuksen sosiaaliset vaikutukset	18
3.4 Taloudelliset ongelmat	18
3.5 Läheisten tuen ja tiedon tarve	19
4 TUKIMUODOT	22
4.1 Vankilan tarjoamat tukimuodot	22
4.1.1 Perhetyö.....	22
4.1.2 Leiritoiminta.....	24
4.2 Vankilan ulkopuoliset tukimuodot	25
4.2.1 Yhteiskunnan tarjoamat palvelut	25
4.2.2 Kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen toiminta	27
4.2.3 Järjestöjen ja yhdistysten toiminta	27
4.2.4 Vertaistuki	29
5 VAASAN VANKILA	31
5.1 Vankilan fyysiset puitteet.....	31

5.2	Vangeille suunnattu toiminta	32
5.3	Henkilöstön rakenne ja toimenkuvat.....	33
6	LAADULLINEN TUTKIMUS OPINNÄYTETYÖSSÄMME	34
6.1	Tutkimusongelmat	34
6.2	Miksi laadullinen tutkimus?.....	35
6.3	Ongelmallinen aineistonkeruu	36
6.4	Teemahaastattelusta kyselylomakkeeseen.....	37
6.5	Aineistosta analyysiin	38
6.6	Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti	39
6.7	Tutkimuksemme eettisiä näkökohtia	41
7	TUTKIMUSTULOSTEN ESITTELY	44
7.1	Tutkimukseen osallistuneiden taustatiedot.....	44
7.2	Läheisten tunteita vankeusrangaistuksen alkumetreillä	45
7.3	Läheisten saama tieto	46
7.4	Läheisten tiedon tarve tutkimuksemme mukaan	48
7.5	Vaasan vankilan henkilökunnan näkemyksiä vankien läheisten tilanteesta	50
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	53
9	POHDINTA	58
	LÄHTEET	61
	LIITTEET	66
	Liite 1. Lomekehaastattelu/kyselylomake vankien läheisille	
	Liite 2. Lomakehaastattelu Vaasan vankilan työntekijöille	
	Liite 3. Läheisen opas	

1 JOHDANTO

Rikosseuraamusvirasto asetti vuonna 2002 perhetyöryhmän selvittämään, miten vankien ja heidän perheidensä suhteita voitaisiin edistää. Tätä ennen vankien läheisten voidaan katsoa olleen täysin unohdettu väestöryhmä, joka ei vaatinut itselleen mitään, vaan päinvastoin vaikenä häveten. Perhetyöryhmän mietintö korosti perhe- ja läheisnäkökulmaa tarjoten konkreettisia toimia vankien läheisten aseman parantamiseksi. Mietinnön jälkeen vankien läheisten asemaa on pyritty parantamaan erilaisilla projekteilla ja hankkeilla, kuten Perheiden tuki –projektilla tai Ehjä perhe –hankkeella, silti tuhannet suomalaiset vankien läheiset kantavat edelleen häpeän ja syyllisyyden taakkaa. (Ahokas 2010, 6-8.)

Syksyllä 2010 me molemmat suoritimme sosionomiopinnoissa päihteisiin ja rikollisuuteen painottuvan opintokokonaisuuden, jonka puitteissa pohdittiin paljon sitä, minkälaisia vaikutuksia päihdeongelmalla on käyttäjän läheisiin. Tämä herätti meidät miettimään myös sitä, miten laajasti vankeusrangaistus vaikuttaa vangin itsensä lisäksi hänen perheeseensä ja muihin läheisiin. Tutustuessamme aiheesta tehtiin aikaisempiin tutkimuksiin, löysimme Marjatta Kauralan (2009) tekemän selvityksen vankien läheisten sosiaalisesta tilanteesta. Selvityksestä ilmeni, että vankien läheiset toivoisivat helpommin saatavilla olevaa tietoa esimerkiksi vankiloiden käytännöistä sekä yhteiskunnan tuista (Kaurala 2009, 23). Näin syntyi ajatus vankien läheisten tiedon tarpeen kartoittamisesta vankeusrangaistuksen aikana sekä saatujen tutkimustulosten pohjalta sellaisen vankien läheisten oppaan suunnittelu, joka vastaisi heidän tiedon tarpeeseensa. Työelämän yhteistyökumppanina mukaan projektiimme saimme Vaasan vankilan, joten suunnittelemaamme opasta tullaan jakamaan siellä tuomiotaan suorittavien vankien läheisille.

Vankien läheisten tiedon tarpeen selvittäminen osoittautui haastavaksi tehtäväksi. Olisimme halunneet ensisijaisesti haastatella läheisiä, mutta meille ilmoittautui vain kaksi vapaaehtoista haastateltavaa. Huomattavasti suuremman tutkimusaineiston saimme kyselylomakkeilla, yhteensä 18 vastausta. Koemme kuitenkin, että kumpikaan tutkimusmenetelmä ei ollut parempi tai huonompi toistaan, vaan ne täydensivät toisiaan. Kyselylomakkeiden etu vankien läheisille oli arvelumme mu-

kaan anonyymiuden säilyminen suhteessa meihin. Haastattelut palvelivat puolestaan meidän etuamme antaen mahdollisuuden tarkentavien kysymysten esittämiseen haastattelujen edetessä.

Vankien läheisten kokemukset olivat tutkimuksemme yksi aineisto. Toinen aineisto muodostui neljälle Vaasan vankilan henkilökunnan jäsenelle tekemistämme haastatteluista. Heidän näkemyksensä vankien läheisten tiedon tarpeesta perustuivat työssä tulleeisiin kokemuksiin.

Käsitlemme opinnäytetyömme teoriaosuuden toisessa luvussa suomalaista vankeinhoitoa, kuten rikosseuraamusalan organisaatiota, vankeinhoidon arvoja ja tavoitteita sekä tilastotietoa vangeista Suomessa. Kolmannessa luvussa keskitymme vankeusrangaistuksen vaikutuksiin vangin läheisiin. Esittelemme muun muassa yhteydenpitoa koskevia muutoksia sekä vankeusrangaistuksen vaikutuksia läheisen emotionaaliseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen tilanteeseen. Teoriaosuuden neljäs luku sisältää tietoa läheisille tarjolla olevista tukimuodoista. Läheiset voivat saada tukea tilanteeseensa esimerkiksi vankilan kanssa tehtävän yhteistyön, yhteiskunnan peruspalveluiden, kirkkojen ja uskonnollisten yhteisön tarjoamien palveluiden, järjestöjen ja yhteisöjen sekä vertaistuen kautta. Esittelemme myös lyhyesti yhteistyötahomme Vaasan vankilan toimintaa. Luvussa kuusi selvitämme tutkimuksemme toteuttamista laadullisena tutkimuksena. Lopuksi esittelemme tutkimustuloksemme ja niistä tehdyt johtopäätökset. Tutkimustulosten pohjalta valmistunut vankien läheisten opas löytyy liitteistä.

2 VANKEINHOITO

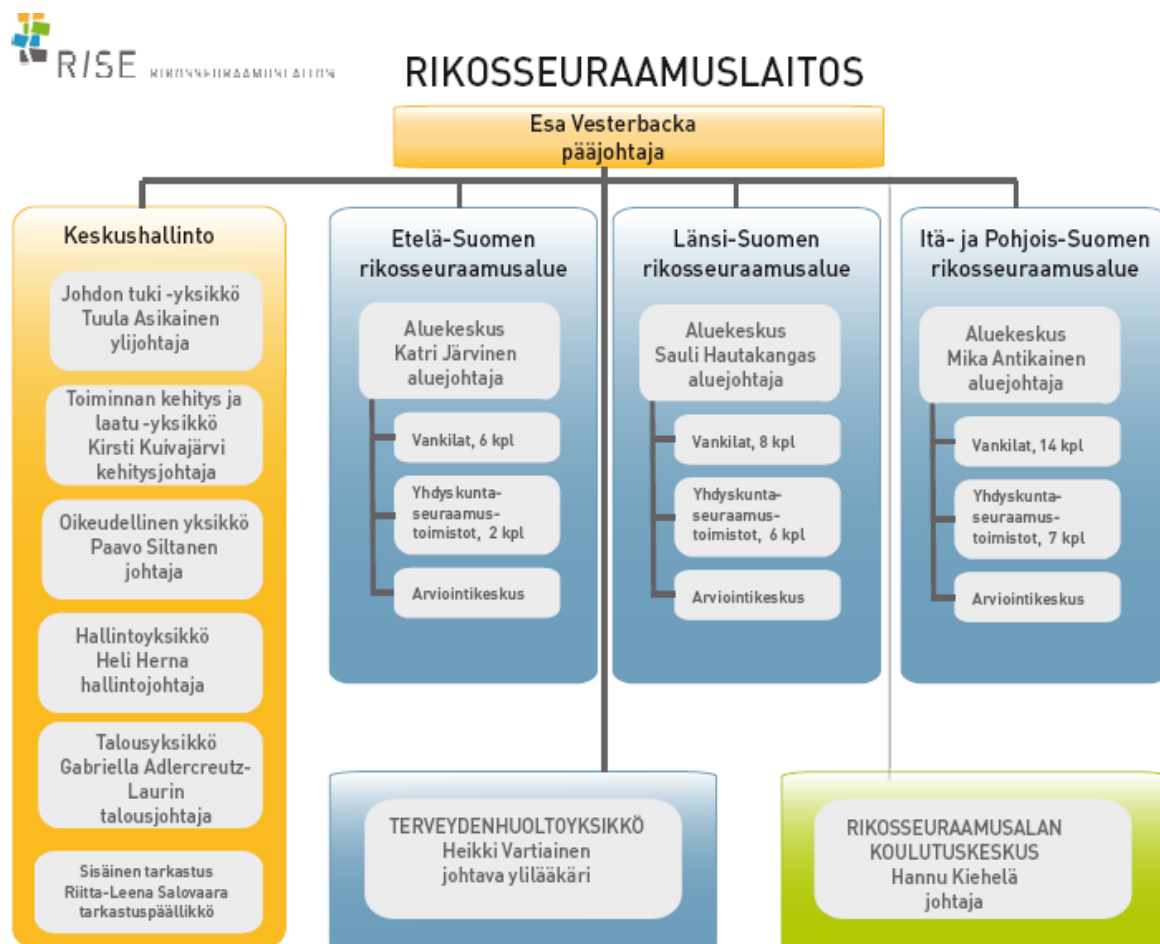
Ymmärtääksemme ihmisillä, jotka eivät ole joutuneet koskaan tekemisiin rikosseuraamusalan kanssa, on aika vähän tietoa siitä, minkälaisia tavoitteita tai arvoja vankeinhoidossa pidetään tärkeinä ja tavoittelemisen arvoisina. Tämä luku raottaa hiukan ovea rikosseuraamusalan maailmaan. Kerromme ensin rikosseuraamusalan nykyisestä organisaatiosta, joka koki kokonaisvaltaisen muutoksen vuoden 2010 alussa. Tämän jälkeen esittelemme vankeinhoidon arvoja ja tavoitteita näyttääksemme, että vankilat ovat muutakin kuin rikollisten säilytyspaikkoja. Tämän luvun viimeiseen kappaleeseen olemme koonneet tilastotietoa vangeista Suomessa. Uskomme, että tilastojen tarkempi tutkiminen auttaa lukijoita hyppäämään vankien läheisten saappaisiin.

2.1 Rikosseuraamusalan nykyinen organisaatio

Vuoden 2010 alussa Rikosseuraamusvirasto ja sen alaisuudessa toimivat Kriminaalihuoltolaitos ja Vankeinhoitolaitos yhdistyivät viranomaiseksi, josta käytetään nimitystä Rikosseuraamuslaitos. Tämä uudistus tähtää siihen, että tuomituille pysyttäisiin tarjoamaan katkeamaton tuki – olipa kyse sitten vankeusrangaistuksen tai yhdyskuntaseuraamuksen suorittamisesta tai vapauteen pääsemisestä. Lisäksi rikosseuraamustoiminnan painopisteen siirtäminen vankeusrangaistuksista enemmän avoseuraamusten suuntaan on helpompaa yhtenäisen organisaation avulla. (Rikosseuraamuslaitos on... 26.1.2010.)

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio koostuu keskushallintoyksiköstä, kolmesta täytäntöönpanoyksiköstä sekä terveydenhuoltoyksiköstä. Rikosseuraamusalan organisaatioon kuuluu myös Rikosseuraamusalan koulutuskeskus, joka vastaa alan tutkintokoulutuksesta sekä työntekijöiden täydennyskoulutuksesta. (Organisaatio, [viitattu 31.1.2011], Rikosseuraamuslaitos on...26.1.2010.)

Rikosseuraamuslaitoksen täytäntöönpanoyksiköt ovat nimeltään Etelä-Suomen rikosseuraamusalue, Länsi-Suomen rikosseuraamusalue sekä Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue. Jokaiseen rikosseuraamusalueeseen kuuluu aluekeskus ja arviointikeskus, jotka yhdessä muodostavat aluehallinnon. Arviointikeskuksissa tuomitut arvioidaan ja sen pohjalta heille laaditaan rangaistusajan suunnitelma. Varsinaisista rangaistuksista huolehtivat rikosseuraamusalueiden vankilat tai yhdyskuntaseuraamustoimistot. (Organisaatio, [viitattu 31.1.2011], Rikosseuraamuslaitos on...26.1.2010.) Jotta Rikosseuraamuslaitoksen koko organisaatio sekä sen eri yksiköiden suhteet toisiinsa olisi helpompi ymmärtää, liitimme alla olevan Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiokaavion mukaan opinnäytetyöhöme.

Kuvio 1. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiokaavio. (Organisaatio, [viitattu 10.3.2011].)

2.2 Vankeinhoidon arvot ja tavoitteet

Vankeinhoito nojaa samoihin arvoihin kuin suomalainen yhteiskuntakin. Toisin sanoen ”jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen” (L 11.6.1999/731). Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka tuomittujen henkilökohtaista vapautta on jouduttu laissa säädettyjen perusteiden mukaisesti rajoittamaan, heille turvataan Suomen perustuslaissa säädetty oikeudet myös vankilan sisällä. (L 11.6.1999/731). Tarkemmin vankeuden täytäntöönpanosta ja vankeuteen liittyvistä toiminista säädetään vankeuslailla. Vankeuslain mukaan vankien oikeuksia ja olosuhteita ei saa rajoittaa kuin lailla säädetyllä tavalla tai siten kuin ne vankeusrangaistuksen täytäntöönpanon vuoksi itsessään rajoittuvat. Lisäksi vankeuslaissa määrätään, että vankeja on tuettava terveyden ja toimintakyvyn ylläpitämiseen sekä heille vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja on pyrittävä ehkäisemään. (L 23.9.2005/767.)

Mitkä ovat sitten vankeinhoidon tavoitteet? Helposti ajattelemme, että vankeinhoidon ainut tarkoitus ja tavoite on rangaista rikollista. Asia ei kuitenkaan ole ihan näin yksiselitteinen. Mielestämme Laineen (2007, 260) ajatukset rikollisten rankaisemisesta ovat miettimisen arvoisia. Hän on ensinnäkin sitä mieltä, että pelkkä vankilaan joutumisen uhka ei pidä ihmisiä kaidalla polulla. Lakeja noudatetaan hänen mukaansa siksi, että ihmiset ovat oppineet toimimaan niin sosiaalistumisprosessin myötä. Laine (2007, 259) esittääkin, että vankilatuomion saanut henkilö toimii esimerkkinä muille ihmisille, jolloin kenenkään muun ei pitäisi syyllistyä samaan rikokseen. Yhtenä vankeinhoidon tavoitteena voidaan siis pitää rikollisuuden torjuntaa.

1800-luvulla syntynyt, mutta vasta 1900-luvulla kunnolla jalansijaa saanut ajatus vankien kuntouttamisesta on yksi vankeinhoidon puhuttavimmista tavoitteista (Laine 2007, 264). Kuntouttamisajattelun mukaan sekä vangin itsensä että yhteiskunnan kannalta on parempi antaa vangille uusi mahdollisuus – uskoa siihen, että hän pystyy muuttumaan. Vankeinhoito pyrkii siis siihen, että rangaistusaikana tuomittujen valmiudet rikoksettomaan elämäntapaan kasvaisivat ja heidän elämänhallintaitonsa karttuisivat sillä tavalla, että heidän sijoittumisensa takaisin yhteiskuntaan

sujuisi mahdollisimman hyvin (Kurki, Kurki-Suutarinen & Taruvuori 2010, 39). Onnistuneen kuntoutuksen nähdään mahdollistavan vangeille uudelleenintegroituminen yhteiskuntaan työnteon, verojen maksun ja perhe-elämän kautta, puhumatta-
 kaan siitä, mikä merkitys vankien kuntoutuksella on uusintarikollisuuden vähene-
 misessä (Laine 2007, 265). Muita kuntoutuksen myönteisiä vaikutuksia voivat olla
 esimerkiksi vangin raitistuminen vankilassa tai vaikkapa uudenlaisten mahdolli-
 suuksien avautuminen vangin psykiatristen häiriöiden hoidossa (Lauerma 2009,
 101). Kuntoutuksen onnistuessa voittajia on siis kaksi: vanki itse sekä koko suo-
 malainen yhteiskunta.

Laineen (2007, 259-260) kanssa päinvastaisia ja aika jyrkkiäkin ajatuksia vankeus-
 rangaistuksen merkityksestä esittävät Tourunen (2002, 30) ja Lauerma (2009, 66).
 Tourusen (2002, 30) mukaan kuntouttavan näkökulman rinnalla vankiloiden pitäisi
 pystyä olemaan myös negatiivisia ja pelottavia, jolloin niiden ennaltaehkäisevä
 vaikutus säilyisi. (Tourunen 2002, 30). Lauerma (2009, 66) puolestaan toteaa, että
 ”ihmisten pitäminen vankilassa on osin yksinkertaisesti kärsimyksen aiheuttamis-
 ta”. Näin se epäilemättä onkin, onhan kyse yksilönvapauden rajoittamisesta. Myös
 nämä tutkijat ovat mielestämme oikeassa. Oma oikeustajumme sanoo, että rikok-
 seen syyllistyneen rangaistusta ei voida katsella pelkästään kuntoutusnäkökul-
 masta. Rikokseen syyllistyessään henkilö on tehnyt valinnan, jonka seuraukset
 hänen tulee kantaa. Toisin sanoen vankeinhoidon alkuperäinen, nykyinen ja tuleva
 tehtävä on ilman muuta rikollisten rankaiseminen vapauden menetyksellä. Tuomit-
 semalla rikolliset vankilaan huolehditaan samalla myös yhteiskunnan turvallisuu-
 desta (Myhrberg 2002, 55).

2.3 Tilastotietoa vangeista Suomessa

Tilastoissa vangit on yleensä eritelty kolmeen ryhmään: tutkintavankeihin, sakko-
 vankeihin ja vankeusvankeihin. Tutkintavangista on kysymys silloin, kun henkilöä
 pidetään vangittuna rikoksesta epäiltynä, mutta häntä ei ole vielä tuomittu (Eeri-
 käinen 2002, 174). Toisin sanoen tutkintavanki odottaa oikeudenkäyntiprosessiaan
 muurien sisäpuolella. Sakkovanki puolestaan on vanki, jonka sakkorangaistus on
 muunnettu vankeusrangaistukseksi. Yleisesti vangeista puhuttaessa ihmiset to-

dennäköisesti ajattelevat juuri vankeusvankeja eli heitä, jotka ovat vankilassa suorittamassa tuomioistuimen heille rikoksesta määräämää tuomiota. (Hypén 2002, 202-203.)

1.1.2010 julkaistussa vankilukuilmoituksessa vankien päivittäinen keskimäärä oli 3492. Heistä miehiä oli 3246 ja naisia 246. Samassa ilmoituksessa vankeusvankien määrä oli 2463 miestä ja 183 naista, sakkovankien määrä 31 miestä ja kolme naista sekä tutkintavankien määrä 508 miestä ja 43 naista. Lisäksi alle 21-vuotiaita tutkinta- ja rangaistusvankeja oli 82, joista kaksi oli naisia. (Ilmoitus vankiluvusta 1.1.2010, 1.)

Ehdottomien vankeusrangaistusten keskipituus vuonna 2007 oli 9,3 kuukautta ja niitä määrättiin 7 111 kpl. Tuomittujen vankilavuosien kokonaismäärä on kasvanut kymmenessä vuodessa 41 prosenttia. (Lappi-Seppälä & Niemi 2009, 400.) Vuonna 2009 vankeusvankien laitoksessa oloaikojen ennakkoinnista selviää, että alle vuoden vankilassa viettää 35,6 prosenttia, 1-4 vuotta 43,9 prosenttia ja yli 4 vuotta 20,7 prosenttia vankeusvangeista. Vuoden 2009 tilaston mukaan suljetuissa laitoksissa tuomiotaan suoritti 73,2 prosenttia ja avovankiloissa sekä avovankila-osastoilla 26,7 prosenttia vangeista. (Muiluvuori 2009, 7-10; Vankimäärä säilyi lähes 24.9.2009.)

Seuraavalla sivulla oleva taulukko puolestaan kertoo karua kieltä siitä, minkälaisista rikoksista vangit suorittivat tuomioitaan vuoden 2008 toukokuussa. Ylivoimaisesti eniten eli yhteensä 1137 tuomiota oli langetettu henki- tai muista väkivaltarikoksista. (Mies- ja naisrangaistusvankien... [viitattu 11.3.2011].) Tämä on aika lamaannuttava tieto. Voimme vain miettiä, mitä kyseinen tilasto kertoo vankien läheisten asemasta yhteiskunnassa ja omissa yhteisöissään. Miten me kohtelemme heitä, joiden läheinen on syylistynyt väkivaltarikokseen, pahimmassa tapauksessa murhaan? Miten nämä vankien läheiset selviävät siinä ristitulella, jossa he itse edelleen välittävät vankilassa istuvasta läheisestään, mutta jonka ympäristö on jo tuominut yhteiskunnan alimmaksi pohjasakaksi?

Taulukko 1. Toukokuun ensimmäisenä päivänä vuonna 2008 lasketut mies- ja naisrangaistusvankien tekemät rikokset päärikoksittain. (Mies- ja naisrangaistusvankien... [viitattu 11.3.2011].)

Mies- ja naisrangaistusvankien päärikos 1.5.2008			
Päärikos	Miehet	Naiset	Yhteensä
Ryöstö	156	4	160
Varkaus	360	16	376
Muu omaisuusrikos	89	8	97
Henkirikos	522	54	576
Muu väkivaltarikos	537	24	561
Siveellisyysrikos	83	0	83
Muut rikoslakirikokset	139	14	153
Liikennejuopumus	357	19	376
Huumausainerikos	434	27	461
Muu rikos	21	1	22
Yhteensä	2698	167	2865

Vankien läheisistä ei ole olemassa tarkkoja tilastoja, mutta Suomessa heitä arvioidaan olevan useita kymmeniätuhansia. Lapsia heistä on arviolta 8000-10000. (Ahokas 2010, 8.)

3 VANKEUSRANGAISTUKSEN VAIKUTUKSIA VANGIN LÄHEISIIN

Kun ihminen joutuu vankilaan, vaikutukset ulottuvat itse vangin lisäksi usein myös hänen lähipiiriinsä. Vankeusrangaistus saattaa aiheuttaa muutoksia esimerkiksi vangin läheisen sosiaaliseen tai taloudelliseen tilanteeseen sekä vaikeuttaa suhteiden kehittymistä tai ylläpitoa vangin ja hänen läheistensä välillä. Vangitun henkilön poissaolo arkielämästä vaatii sopeutumista muuttuneeseen tilanteeseen. Vankilaelämään liittyy sääntöjä ja käytäntöjä, jotka koskettavat myös läheisiä, esimerkiksi yhteydenpitomahdollisuuksia koskien.

3.1 Yhteydenpito

Eräs vankeusajan suurimpia muutoksia on se, että vangittu läheinen ei olekaan arjessa läsnä kuten aiemmin, vaan yhteydenpito tapahtuu vankilasta käsin ja rajoitetusti. Vankeinhoidossa vangin ja läheisten välinen yhteydenpito on mahdollista tapaamisten, kirjeenvaihdon, puheluiden ja lomien kautta sekä joskus myös perheleireillä (Vankeinhoidon perusteet 2002, 92).

3.1.1 Puhelin- ja kirje yhteydet

Vangeille voidaan antaa lupa olla puhelinyhteydessä vankilan ulkopuolelle. Useimmissa vankiloissa vangit ostavat puhelinkortin, jolla heillä on mahdollisuus määrättyinä aikoina soittaa puhelinkorttiautomaateista. Väärinkäytösmahdollisuuksien vuoksi matkapuhelimet eivät ole sallittuja. Vankiloissa on puhelinyhteyksiin liittyen erilaisia käytäntöjä, mutta useimmiten puheluita säännöstellään esimerkiksi sen mukaan, kuinka usein ja mihin aikaan puheluihin on mahdollisuus tai miten kauan puhelu voi kestää. (Perhe muurin toisella 2003, 55-56.) Avolaitoksissa vanki saa käyttää puhelinta vapaasti varojensa sallimien mahdollisuuksien mukaan. Puhelun kuunteleminen on mahdollista, jos on erityinen syy epäillä väärinkäytöksiä. Kuuntelemisesta on aina kuitenkin ilmoitettava puhelun molemmille osapuolille. (Vankeinhoidon perusteet 2002, 93.)

Kirjeet ovat myös tärkeä viestintäväline vangin ja läheisten välillä. Kirjeenvaihtoa seurataan eri tavoin riippuen siitä, onko kyseessä tutkinta- vai vankeusvanki sekä kenen kanssa vanki kirjeenvaihtoa käy. Suljetussa vankiloissa olevien vankien kirjeistä osa voidaan avata ja sisältö tarkistaa. Avolaitoksissa vankien kirjeitä ei avata. Vankilasta lähtevissä kirjeissä ei ole merkintöjä siitä, että ne on lähetetty vankilasta. (Vankeinhoidon perusteet 2002, 92-93.) Kirjeenvaihtoa ei säännöstellä määrällisesti (Perhe muurin toisella 2003, 55-56).

3.1.2 Tapaamiset

Vangit voivat ottaa vastaan vieraita tapaamista varten sovittuina aikoina. Pääasiassa tapaamiset sijoittuvat viikonloppuun, mutta erityisestä syystä vankia tapamaan voi päästä muulloinkin. Suljetuissa vankiloissa tapaamisia järjestetään valvotusti, erityisen valvotuissa olosuhteissa tai valvomatta. Avolaitoksen vierailuja ei järjestetä erityisen valvotuissa olosuhteissa ja tapaamismahdollisuudet ovat muutenkin joustavampia. Tapaajien määrää ei yleensä rajoiteta ja tapaamiset voivat kestää useammankin tunnin. Myös tapaamistilat ovat väljempiä ja tapaaminen voi olla mahdollinen myös pihalla. Tapaamisten valvonnalla pyritään estämään luvattomien aineiden ja esineiden kuljetus vankilaan. Tapaamisten käytäntöjä on monissa vankiloissa tiukennettu huumeiden välittämisen estämiseksi. Useissa tapaamistiloissa on vangin ja vierailijan välillä matala plexilasi ja heidän välillään on kosketuskielto. Tapaamiset kestävät puolesta tunnista tuntiin. (Perhe muurin toisella 2003, 57; Vankeinhoidon perusteet 2002, 93.)

Erityisen valvotuissa olosuhteissa järjestetyssä tapaamisessa vankia ja vierailijaa erottaa muovinen tai lasinen väliseinä tai muita teknisiä esteitä, joiden tarkoituksena on estää kosketus tai esineiden antaminen. (Perhe muurin toisella 2003, 58.) Jotkut kokevat tapaamisen pienten lasten kanssa helpommaksi, kun välissä on konkreettinen este eikä lasta tarvitse kieltää koskettamasta vankia.

Valvomaton tapaaminen on tarkoitettu lähinnä vangin ja hänen perheenjäsentensä tapaamiseen, ja tästä syystä sitä usein kutsutaankin perhetapaamiseksi. Tapaamista varten tarvitaan yleensä virkatodistus tai talonkirjaote, joista selviää sukulai-

suus tai yhteinen osoite. Avolaitoksissa voi olla mahdollista tavata perheenjäsenten lisäksi myös muita henkilöitä, esimerkiksi ystäviä. Vankiloissa on tapaamisiin tarkoitettuja erityisiä kodinomaisiksi sisustettuja tiloja. Vankiloiden mahdollisuudessa järjestää perhetapaamisia on suuria vaihteluja. Tapaaminen voidaan järjestää viikon - kuuden viikon välein kahdesta kuuteen tuntiin kerrallaan. Avolaitoksissa tapaamiset kestävät kauemman, vuorokaudesta jopa viikkoon. Koska valvottomista tapaamisista ei ole keskushallinnon ohjeita, käytännöt vaihtelevat vankiloittain. Yleensä valvomattomat tapaamiset on tarkoitettu vangeille, joilla on pitkä rangaistusaika eikä heillä ole poistumislupia tai -oikeutta. (Perhe muurin toisella 2003, 58-60.)

Vankila-alueella liikkuvan on pystyttävä todistamaan henkilöllisyytensä ja tämä koskee myös vierailijoita. Suljetussa vankilassa vierailijoiden on myös kuljettava metallinpaljastimen läpi ja jätettävä tavaransa ja päällystakkinsa lukollisiin kaappeihin. (Vankeinhoidon perusteet 2002, 93.)

3.1.3 Poistumisluvat

Vangilla on oikeus anoa poistumislupaa kun rangaistuksesta on suoritettu puolet tai poistumislupaan on tärkeä syy. Lupaa ei myönnetä automaattisesti vaan jokaisessa tapauksessa tutkitaan vangin mahdollisuudet suorittaa loma lupaehtojen mukaisesti. Lupaehtoihin kuuluvat muun muassa määräajassa takaisin palaaminen sekä rikoksettomuus loman aikana. (Vankeinhoidon perusteet 2002, 94.) Jos lupaehtojen noudattamista ei muuten pidetä riittävän todennäköisenä, vangille voidaan tärkeästä syystä myöntää poistumislupa myös saatettuna. Poistumislupaa on mahdollisuus käyttää enintään kuusi vuorokautta neljän kuukauden aikana. (Perhe muurin toisella 2003, 58-60.)

3.1.4 Läheisten näkemyksiä yhteydenpitomahdollisuuksista

Marjatta Kauralan tekemästä selvityksestä (2009, 26) nousee esiin vankien läheisten näkemyksiä yhteydenpitomahdollisuuksista. Kyselytutkimukseen osallistuneet

vankien puoliset näkivät perhetapaamiset tärkeimpänä yhteydenpidon muotona. Yhteydenpitoa hankaloittavina seikkoina koettiin puhelin- ja puheaikojen rajoitukset, puheluiden kalleus sekä valvottujen tapaamisten vähäisyys. Läheisten mielestä tapaamisia vaikeuttivat myös vankilaan matkustamisesta aiheutuvat kustannukset sekä perhetapaamisten järjestämiseen liittyvät hankaluudet. Osa läheisistä ei ollut päässyt lainkaan perhetapaamisiin, sillä vankilan edellyttämää avo- tai avioliittoa tai yhdessä asumista ennen vankeusrangaistusta ei ollut. Myös lomaoikeuden myöhäinen alkaminen koettiin yhteydenpitoa hankaloittavana tekijänä. Oman arjen sovittaminen puhelin- ja tapaamisaikojen mukaan koettiin raskaana ja yhteydenpitoa rajoittavana tekijänä (Kaurala 2009, 22-23). Läheiset toivat esiin myös nykyisten yhteydenpitomahdollisuuksien negatiivisen vaikutuksen suhteiden ylläpitämiseen ja kehittämiseen vangin kanssa.

3.2 Vankeusrangaistuksen emotionaaliset vaikutukset

Pidätys ja oikeudenkäynti saattavat tulla läheisille yllätyksenä ja olla melkoinen järkytys. Rikollisuuden luonteen muuttumisesta johtuen nykyisin on entistä todennäköisempää, että läheinen ei tiedä rikoksista, jolloin vangitseminen saattaa olla suuri sokki ja tapahtua hyvin yllättäen. (Sassi & Huhtimo 2006, 33.)

Vangin puoliso, lapset ja vanhemmat sekä muut sukulaiset ja ystävät joutuvat kukin käsittelemään asiaa omasta näkökulmastaan. Tunteiden kirjo voi olla laaja; sokki, häpeä, suru, tuska, pelko, ahdistus, katkeruus, syyllisyys ja joskus myös helpotus. (Mistä apua vankien, [viitattu 3.11.2010].) Läheinen voi tuntea kärsivänsä myös omaa rangaistustaan. Asiaa saatetaan häpeillä siinä määrin, että läheisen vankeutta salaillaan viimeiseen asti. (Sassi & Huhtimo 2006, 31.) Häpeän ja syyllisyyden tunteet voivat olla voimakkaampia vankeusrangaistusta suorittavan vanhemmilla kuin puolisoilla. Vanhemmat saattavat pohtia omaa osuuttaan ja kasvatuksen vaikutusta lastensa valintoihin. (Pöyhönen, Tuomainen & Purhonen, [viitattu 8.2.2011], 8.)

3.3 Vankeusrangaistuksen sosiaaliset vaikutukset

Aina vangitun henkilön läheinen ei pysty kohtaamaan omaistaan vankilassa ja käsittelemään hänen tekemäänsä rikosta. Vangin ja siviilissä olevan ymmärtämättömyys toistensa tilanteista voi tuoda suhteeseen lisäpaineita. Vankeudessa voi tapahtua asioita, jotka heijastuvat läheisiinkin, mutta joista vankeudessa oleva ei halua tai kykene puhua. Näitä voivat olla esimerkiksi huumevelat tai vankien väliset ongelmat. (Sassi & Huhtimo 2006, 26.)

Vangitun henkilön tekemiin rikoksiin liittyvät häpeän- ja syyllisyydentunteet saattavat johtaa läheisen sosiaalisen verkoston kaventumiseen. Sosiaaliin tilanteisiin osallistumista voi rajoittaa pelko muiden ihmisten uteliaisuudesta, kärkevistä kommenteista tai tuomitsevasta suhtautumisesta. Joskus osa läheisen sosiaalisesta verkostosta saattaa myös kieltäytyä yhteydenpidosta, jos läheinen on jatkanut suhdetta rikoksentekijään. Lähipiirin tuomitseva suhtautuminen saattaa vaikuttaa kielteisesti myös läheisen muuhun ulospäin suuntautuneeseen toimintaan, kuten harrastuksien tai ammatillisen tuen piiriin hakeutumiseen. (Pöyhönen, Tuomai-
nen & Purhonen, [viitattu 8.2.2011], 12-13.)

3.4 Taloudelliset ongelmat

Usein vangin perheen taloudellinen tilanne huononee toisen vanhemman tulojen jäädessä puuttumaan. Perheen selviytymistä arjessa voi hankaloittaa, jos vangin tulot vankilassa lasketaan perheen tuloksi etuisuuksia myönnettäessä. Taloudellista tilannetta voi vaikeuttaa lisäksi se, että vankeusrangaistuksen vuoksi yksin perhettä huoltava puoliso ei ole oikeutettu yksinhuoltajatukiin. (Kaurala 2009, 25.)

Perheen asuinkunnasta riippuen on olemassa hyvin erilaisia käytäntöjä siinä, miten perheelle korvataan esimerkiksi perhetapaamiseen, lapsen kanssa tapaamiseen tai perheleirille osallistumiseen koituvia kustannuksia. Vanki saattaa lisäksi odottaa, että puoliso tuo hänelle rahaa vankilaan. Vanki ja hänen perheensä voivat joutua myös kiristyksen kohteeksi esimerkiksi huumevelkoihin liittyen. Tuomiosta

johtuvat taloudelliset korvaukset lisäävät perheen taakkaa ja vaikuttavat tulevaisuuden suunnitteluun. (Sassi & Huhtimo 2006, 26.)

3.5 Läheisten tuen ja tiedon tarve

Vankila on omine sääntöineen ja byrokratian kiemuroineen aivan oma maailmansa. Tietoa on etsittävä monesta eri paikasta, mikä on haasteellinen tehtävä elämän muutoinkin ollessa pois raiteiltaan. Kunnissa ei välttämättä olla tietoisia kaikista vangin ja hänen läheisensä elämään vaikuttavista lakipykälistä, tai lakeja voidaan tulkita eri kunnissa eri tavoin. (Vilkama-Latvala 8.4.2008). Vangin perhe joutuu usein olemaan tekemisissä kahden eri viranomaisverkoston kanssa, kun vankilassa oleva perheenjäsen hoitaa asioitaan sieltä käsin ja kotona oleva puoliso asioi asuinkuntansa viranomaisten kanssa (Lapsiasiavaltuutettu otti kantaa 27.4.2009).

Osa vankien läheisistä eristäytyy, eikä osaa tai uskalla puhua tilanteesta tai hakea apua. Toiset taas kokevat viranomaisverkostot hyvin sekavina, eivätkä tiedä, mistä voisivat apua hakea. (Sassi & Huhtimo 2006, 28.) Vankien läheisten elämää saattaa leimata väsymys arjen paineiden keskellä, mutta jos tilanne koetaan itse aiheutetuksi, myös paine pärjätä ilman yhteiskunnan tukea on suuri (Rikoksenteikijän läheisten tuen 17.12.2009). Palvelujen ja tuen piiriin hakeutumista hankaloittavat myös kokemukset siitä, että tilanne on ammattiauttajalle liian vieras tai läheisen oma tunne on, että apua ei kuulukaan saada, koska kysymys on rikoksesta. (Mistä apua vankien, [viitattu: 3.11.2010].)

Jyväskylän –projektin Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeessa kartoitettiin rikoksenteikijöiden läheisverkostojen tuen tarvetta. Keskeisiksi teemoiksi läheisten kanssa keskustellessa nousivat puhumisen ja kuulluksi tulemisen tarve, tiedon puute, ennakkoluulot, pelot ja arjessa jaksaminen sekä siirtymävaiheet vankilan ja siviiliin välillä. (Pöyhönen ym., [viitattu 14.2.2011], 6.)

Rikoksenteikijöiden läheisille ei ole palvelujärjestelmässä kohdennettuja palveluita eivätkä he ole profiloituneet minkään palveluntarjoajan asiakkaiksi. Läheiset koki-

vat hämmennystä sekä helpottuneisuutta kun joku oli kiinnostunut heidän voinnistaan ja he saattoivat kertoa ajatuksistaan ja tunteistaan. (Pöyhönen ym., [viitattu 14.2.2011], 6-7.) Tärkeänä läheiset näkivät myös sen, että asioista sai puhua niiden oikeilla nimillä ja pääsi ”tuulettamaan” omia tunteitaan. Läheiset kokivat, että heidän on aiemmin pitänyt niellä omat negatiiviset tunteensa pystyäkseen hoitamaan rikoksentekijän asioita. (Pöyhönen ym., [viitattu 14.2.2011], 8.)

Läheiset saattavat olla rikoksentekijän asioiden suhteen tietopimennossa, jos heille ei kerrota tutkinnallisista syistä tai vaitiolovelvollisuuden vuoksi esimerkiksi rikoksia, tuomioita tai tuomion suorittamispaikkaa. Ensimmäistä kertaa rikosseuraamusten kanssa tekemisissä olevalle läheiselle voivat järjestelmään liittyvät termit ja käytännöt olla tuntemattomia. Tämä tiedon puute voi aiheuttaa myös ennakkoluuloja ja pelkoja esimerkiksi vankilaan ja sen arkeen liittyen. Lisäksi mediassa esiin tulleet epäkohdat vankeinhoidossa voivat saada läheiset huolestumaan rikosseuraamusta suorittavan henkilön hyvinvoinnista. Läheiset kokivat rauhoittavana sen, että seuraamusjärjestelmän ja -käytännöt tunteva ammatillinen tukihenkilö pystyi vastaamaan heidän informatiiviseen tuen tarpeeseensa. Saatuaan perustietoa tarvitsemistaan asioista, tutkimukseen osallistuneet läheiset rohkaistuivat myös ottamaan itse yhteyttä vankiloihin tai Kriminaalihuoltolaitokseen saadakseen lisätietoa. (Pöyhönen ym., [viitattu 14.2.2011], 7.)

Arjessa jaksaminen läheisen ollessa vankilassa aiheuttaa haasteita siviilissä olevalle henkilölle. Tyynelän kehittämishankkeen asiakastapaamisissa nousi esiin etenkin pitkää tuomiota suorittavien vankien puolisojen jaksaminen esimerkiksi lastenhoidon, kotitöiden ja taloudellisten rasitteiden keskellä. Puolisoilla ei välttämättä jää aikaa itselle tai omasta hyvinvoinnista huolehtimiselle. He saattavatkin tuntea vankeusrangaistuksen koskevan enemmän itseään kuin rikoksentekijää, perheen asioiden jäädessä heidän vastuulleen. (Pöyhönen ym., [viitattu 14.2.2011], 8.) Puolisot toivat esiin myös mustasukkaisuuden arjessa jaksamista kuormittavana tekijänä, kun vankilassa olevat puolisot vaativat selvityksiä heidän tekemisistään (Pöyhönen ym., [viitattu 14.2.2011], 9).

Marjatta Kauralan (2009, 23) selvitykseen vastanneet vankien puolisot kaipasivat enemmän tietoa, ohjausta ja neuvontaa koskien vankilan käytäntöjä sekä yhteiskunnan tukimuotoja. Vastaajat kokivat, että vankilasta tarjottava tieto on vähäistä ja vaikeasti saatavilla olevaa.

4 TUKIMUODOT

Rikoksenteijijöiden läheisille asiakasryhmänä ei ole olemassa nykyisessä palvelujärjestelmässä kohdennettuja palveluja. Hei eivät ole profiloituneet minkään palveluntarjoajan asiakkaiksi. (Pöyhönen ym., [viitattu 5.3.2011], 6.) Läheiset voivat saada tukea tilanteeseensa vankilan kanssa tehtävän yhteistyön, yhteiskunnan peruspalveluiden, kirkkojen ja uskonnollisten yhteisön tarjoamien palveluiden, järjestöjen ja yhteisöjen sekä vertaistuen kautta, joista kerromme seuraavaksi.

4.1 Vankilan tarjoamat tukimuodot

Yhteistyö vankien läheisten kanssa on osa vankilan henkilökunnan tekemää perhetyötä. Perhetyöhön kuuluvat neuvonta ja ohjaus, yhteydenpidon järjestäminen, perhekuntoutus, tuki perheiden kriisitilanteissa, muu perhesuhteiden edistäminen sekä väkivallattomuuteen vaikuttaminen perhesuhteissa (Sassi & Huhtimo 2006, 22).

4.1.1 Perhetyö

Vankilassa tehtävällä perhetyöllä pyritään vähentämään vankeudesta aiheutuvia haittavaikutuksia ja edistämään vangin sijoittumista yhteiskuntaan vapautumisen jälkeen. Lisäksi tavoitteena on tukea vangin lasten ja perheen sosiaalisten, psyykkisten ja taloudellisten asioiden hoitoa sekä perhesuhteita. Toimintaa toteutetaan yhteistyönä yhteiskunnan perhetyön toimijoiden kanssa. (Sassi & Huhtimo 2006, 22.)

Perhetyön eri osa-alueita voivat olla esimerkiksi yhteydenpito vangin läheisiin, perhetapaamisten valmistelu, vangin läheisten ohjaaminen palvelujen ja vertaistuen piiriin, perheterapeuttisten istuntojen järjestäminen vankilassa sekä perheleirit. (Sassi & Huhtimo 2006, 23.)

Perhetyötä tekevät vankilassa monet henkilökunnan jäsenet. Valvonta- ja ohjaustehtäviä hoitava henkilöstö on läheisten kanssa tekemisissä vankilatapaamistilanteissa. Osassa vankiloita vartijan roolia on pyritty kehittämään yhdyshenkilön suuntaan. Tulohaastattelijana yhdyshenkilö selvittelee myös ihmissuhdekysymyksiä, perhesuhteiden hoitoa ja esittelee perhetapaamiset. Vankiloissa työskentelee myös ohjaajia, jotka voivat tukea vankia perhesuhteissa. (Perhe muurin toisella 2003, 64.)

Vankilan sosiaalityöntekijä auttaa vankia siviilissä olevien asioiden hoidossa ja huolehtii sosiaalisen tilanteen valmistelusta vapautumista varten yhdessä sosiaali-, asunto- ja työvoimaviranomaisten, rikosseuraamuslaitoksen ja muiden tarvittavien tahojen kanssa. Monissa vankiloissa sosiaalityöntekijä valmistelee perhetapaamiset. Vankilassa voidaan järjestää yhteistyökokouksia tai vangin kanssa yhdessä voidaan lähteä kotipaikkakunnalle verkostokokoukseen. (Perhe muurin toisella 2003, 65.)

Eräs vankilapappien tärkeimmistä tehtäväalueista on perhetyö. Monet papit järjestävät perhekeskusteluja, joissa omaiset voivat keskustella luottamuksellisesti ja avoimesti perheen ja parisuhteen sisäisistä kysymyksistä. Perheen tuen sekä avun muotoja ja mahdollisuuksia lisäävät yhteydet kotiseurakuntaan. Vankiladiakonit osallistuvat perhetyöhön hyvin samoin tavoin kuin papitkin. Vangin pyynnöstä diakoni voi olla apuna yhteyksien ylläpitämisessä perheeseen ja omaisiin. Vankiladiakonit pyrkivät myös järjestämään vankilassa neuvottelutilanteita vangille ja hänen perheelleen. (Perhe muurin toisella 2003, 66, Karjalaisen 2002 mukaan.)

Psykologit voivat olla mukana läheisten kanssa käytävissä keskusteluissa sekä pari- ja perheterapia istunnoissa. Psykologien kautta läheiset voivat olla yhteydessä työntekijään tai vanki läheisiinsä. Psykologit ovat mukana kriisitilanteiden selvityksessä ja vetävät verkstopalavereita. (Perhe muurin toisella 2003, 67.)

4.1.2 Leiritoiminta

Vankilat järjestävät mahdollisuuksiensa mukaan vangeille ja heidän perheilleen perheleirejä. Leirejä voidaan järjestää vankilan omana toimintana, rikosseuraamusalueen yhteisinä leireinä sekä yhteistyössä Vapautuvien Tuki ry:n kanssa. Alueellisille perheleireille voi hakea kaikista alueen vankiloista. Leirejä järjestetään esimerkiksi vankiloiden perhetapaamistiloissa, seurakunnan leirikeskuksissa tai lomajärjestöjen jäsenpaikoissa. (Nieminen, [viitattu 5.3.2011].)

Leirillä perheellä on mahdollisuus kokoontua vankeusrangaistuksen aikana yhteen ja viettää aikaa tärkeiden teemojen äärellä. Perheleirit ovat yleensä perhekuntoutuksellisia, jolloin tavoitteena voi olla esimerkiksi vanhemmuuden tai parisuhteen tukeminen ja ongelmatilanteiden selvittely, perheen voimavarojen ja jaksamisen tukeminen sekä arjen taitojen vahvistaminen. Leireillä on teeman mukaista ohjelmaa, kuten alustuksia, tehtäviä ja keskustelua oman puolison kanssa, nais- ja miesryhmissä tai koko ryhmän kesken. Vanhempien ryhmien aikana leiriohjaajat järjestävät lapsille omaa toimintaa. Lapsilla voi olla myös omia ryhmiä, joissa käsitellään heidän kokemuksiaan vanhemman vankilassaolosta. Eräs toimintamuoto voi olla myös perhekeskeinen keskustelu ohjaajan kanssa. Perheiden yhteistä ohjattua toimintaa voivat olla esimerkiksi askartelu, erilaiset leikit tai seikkailuretket. Myös perheiden omaan yhdessäoloon on varattu aikaa. Perheleirille osallistujia valittaessa otetaan huomioon rangaistusajan suunnitelman tavoitteet, perhekuntoutuksen tarve sekä perheen motivaatio perhetyöhön. (Sassi & Huhtimo 2006, 25; Nieminen, [viitattu 5.3.2011].)

Perheleirien ohjaajina toimii vankiloiden ja muiden yhteistyötahojen työntekijöitä. Lasten ja vapaa-ajan ohjauksessa voi olla apuna myös opiskelijoita. Perheleirin kustannukset vaihtelevat riippuen leiripaikasta. Leiri voi olla osallistujille maksuton tai vaihtoehtoisesti perhe maksaa leiristä omavastuuosuuden. Matkakustannukset kuuluvat yleensä perheelle ja niihin voi tarvittaessa hakea toimeentulotukea kotikunnan sosiaalitoimelta. (Nieminen, [viitattu 5.3.2011].)

4.2 Vankilan ulkopuoliset tukimuodot

Vankilan työntekijöillä ei käytännössä ole resursseja tukea kokonaisvaltaisesti vankia ja hänen perhettään, vaan tukea ja apua tulisi saada myös siviilissä sosiaali- tai muilta tahoilta (Sassi & Huhtimo 2006, 23). Kuntien peruspalvelujen lisäksi läheiset voivat saada tukea tilanteeseensa esimerkiksi kirkkojen ja muiden uskonnollisten yhteisöjen sekä erilaisten järjestöjen ja yhdistysten tarjoamien palvelujen kautta.

4.2.1 Yhteiskunnan tarjoamat palvelut

Periaatteessa vangin perheen tukeminen on enimmäkseen kuntien vastuulla, vaikkakin yhteistyötä vankilan ja perheen kotikunnan välillä on alettu korostaa perhesuhteiden ylläpitämiseksi. Perhettä pyritään tukemaan vaikean vankeusajan yli, mutta taustalla ajatuksena on myös valmentautuminen rangaistuksen päättymisen jälkeiseen aikaan. Vankien perheet ovat kunnissa pieni erityisryhmä ja kuntien kyvyssä tukea näitä perheitä on eroja. (Litmanen, [viitattu 14.2.2011].)

Vangin läheisen jaksamista tukevat yhteiskunnan peruspalvelut eli oman kunnan sosiaali- ja terveyspalvelut. Terveyskeskuksessa tilanne ja avun tarve voidaan arvioida ja tarvittaessa ohjata läheinen sopivien palveluiden piiriin. Lääkärin kanssa voi keskustella mahdollisesta sairasloman tai esimerkiksi nukahtamis- tai masennuslääkkeiden tarpeesta. Kuntien mielenterveystoimistot tarjoavat lähinnä lyhytkestoista keskustelu- ja kriisiapua. Mielenterveystoimiston asiakkaaksi voi hakeutua terveyskeskuksen kautta tai ottamalla suoraan yhteyttä. Usein suuremmissa kunnissa on mielenterveystoimiston sijasta psykiatrian poliklinikoita, joihin asiakkaaksi pääseminen saattaa edellyttää lähetettä terveyskeskuksesta. (Mistä apua vankien, [viitattu 3.11.2010].)

Monilla paikkakunnilla akuutin avun tarpeessa yhteyttä voi ottaa kriisikeskukseen, jossa tarjotaan keskusteluapua ja lyhytkestoista kriisiterapiaa selviytymisen tueksi yksilöille, pariskunnille ja perheille. Joissain kunnissa toimii mielenterveystyön

ammattilaisista koostuva kriisiryhmä, joka voi suorittaa kotikäyntejä viikonloppuisinkin. (Mistä apua vankien, [viitattu 3.11.2010].)

Lasten oireillessa yhteyttä voi ottaa kunnan perhepalveluihin. Suurissa kaupungeissa toimii alueellisia perhekeskuksia ja –neuvoloita. Perheneuvolasta voi hätätilanteessa saada kriisiajan. Monissa kunnissa on nykyisin perhetyöntekijöitä tukemassa lapsiperheiden jaksamista kriisi- ja muutostilanteissa. Perhetyöntekijöiden toimenkuvat vaihtelevat kunnittain. (Mistä apua vankien, [viitattu 3.11.2010].)

Lastensuojelulla pyritään vaikuttamaan lasten kasvuolosuhteisiin, tukemaan vanhempia kasvatustehtävässään sekä turvaamaan lapsen oikeudet kaikissa tilanteissa. Vanhemmat voivat itse tai yhdessä jonkun viranomaisen kanssa ottaa yhteyttä lastensuojeluun kokiessaan tarvitsevansa perheelle lisää apua tai tukea. Lastensuojelun avohuollossa tarjottavaa tukea voivat olla esimerkiksi tapaamiset sosiaalityöntekijän tai perhetyöntekijän kanssa, taloudellinen tuki, lapsen kuntoutumis- tai terapiapalvelut, tukihenkilön tai –perheen tarjoama apu, vertaisryhmätoiminta, loma- ja virkistystoiminta tai avohuollon tukitoimena tehtävä sijoitus. (Heinonen, [viitattu 5.3.2011].) Sijaishuolto tarkoittaa huostaan otetun tai kiireellisesti sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Lapsen sijaishuolto voidaan järjestää laitoshuoltona, perhehoitona tai jollain muulla lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. (L 13.4.2007/417.)

Talous- ja velkaneuvonnasta on mahdollisuus saada apua velkatilanteen kartoittamiseen sekä tietoa erilaisista tukipalveluista ja velkojen järjestelymahdollisuuksista. Talous- ja velkaneuvojat auttavat esimerkiksi neuvotteluissa velkojen kanssa, maksuaikataulujen ja velkojen järjestelyssä sekä velkajärjestelyhakemuksen ja maksuohjelman laatimisessa. (Talous- ja velkaneuvojat, [viitattu 25.2.2011].)

Vankeusrangaistusta suorittavan henkilön lapsilla on mahdollisuus saada Kansaneläkelaitokselta elatustukea. Elatustuen myöntäminen on mahdollista tilanteissa, joissa vanhempi ei pysty huolehtimaan lapsensa elatuksesta vankeusrangaistuksen kestäessä yli kolme kuukautta. (Kaurala 2010.) Elatustuen myöntäminen edellyttää elatussopimusta tai -tuomiota (Kaurala 16.3.2011).

Vankeusrangaistuksesta johtuva erillään asuminen ei yleisesti oikeuta lapsilisän yksinhuoltajakorotuksen saamiseen, vaikka sitä joissain yksittäistapauksissa onkin voitu myöntää. Yksinhuoltajakorotuksen myöntäminen edellyttää avio- tai avopuolisoiden muuttamista erilleen yhteiselämän lopettamiseksi. (Kaurala 16.3.2011.)

Vankilavierailuista aiheutuvia matkakuluja on mahdollista hakea sosiaalitoimesta täydentävänä toimeentulotukena tai ehkäisevänä toimeentulotukena. Molemmat tuet ovat harkinnanvaraisia. (Kaurala 19.5.2011.)

4.2.2 Kirkkojen ja uskonnollisten yhteisöjen toiminta

Seurakunnat tukevat perheitä tarjoamalla perhetyön palveluja, joihin kuuluvat avio- liiton ja parisuhteen sekä vanhemmuuden ja isovanhemmuuden tukemiseksi järjestettävät yksittäiset tapahtumat, pienryhmät sekä kerho- ja kurssitoiminta (Perhe muurin toisella 2003, 30). Kirkon diakoniatyön kautta on mahdollista saada tilapäistä taloudellista tai ruoka-avustusta. Seurakunnilla on mahdollisesti myös vankien läheisille suunnattuja tukiryhmiä. Kirkon perheasiain neuvottelukeskukset tarjoavat apua kriisitilanteisiin. (Mistä apua vankien, [viitattu 3.11.2010].)

Lisäksi esimerkiksi evankelis- luterilaisella kirkolla on valtakunnallinen palveleva puhelin sekä Internet -palvelu, joissa tarjotaan keskusteluapua ja mahdollisuus purkaa mieltä painavia asioita. Auttava puhelin Sylvia tarjoaa keskusteluapua erityisesti vankien läheisille (Puhelinneuvonta 24.9.2009.) Myös ortodoksinen kirkko ja eri uskonnolliset yhteisöt tarjoavat apua ja tukea vaikeissa elämäntilanteissa sekä toimivat perinteisten perhearvojen toteuttamiseksi (Perhe muurin toisella 2003, 31).

4.2.3 Järjestöjen ja yhdistysten toiminta

Puhelimitse apua saa Mielenterveysseuran valtakunnallisesta kriisipuhelimesta. Suurimmissa kaupungeissa toimii lisäksi omia kriisi- ja päivystyspuhelinnumeroita.

Lapsille ja nuorille keskusteluapua tarjoaa Mannerheimin Lastensuojeluliiton lasten ja nuorten puhelin. (Mistä apua vankien, [viitattu 3.11.2010].)

Myös Internetistä voi saada tukea vaikeaan elämäntilanteeseen. Erilaiset auttavat verkkopalvelut tarjoavat keskusteluapua ja tietoa. (Mistä apua vankien, [viitattu 3.11.2010].) Esimerkiksi Rehellistä elämää -verkoston ja Kriminaalihuollon tukisäätiön ylläpitämä Portti vapauteen – sivusto tarjoaa tietoa vankien läheisiä askarruttavista asioista sekä mahdollisuuden keskustella samassa tilanteessa olevien kanssa.

Vapautuvien Tuki ry:n toiminta-ajatuksena on päihde-, rikos- ja vankilakierteeseen joutuneiden sekä heidän omaistensa tukeminen oman elämän hallintaan ja vastuun kantamiseen omista valinnoistaan. Keskeisiä toimintamuotoja ovat perheleirit, omaistoiminta ja vankilatyö. (Tukea vapautumisen haasteisiin, [viitattu 3.11.2010].) Vanhemmille ja lapsille on leireillä tarjolla sekä erillistä että yhteistä ryhmätoimintaa. Vanhempien keskusteluryhmissä käsitellään muun muassa parisuhteeseen, vuorovaikutukseen, vanhemmuuteen sekä vankeuden mukanaan tuomiin muutoksiin liittyviä aiheita. (Leirien sisältö, [viitattu 25.2.2011].) Leireillä käsitellään myös perheen elämäntilannetta sosiaaliohjauksen kannalta; kokeeko perhe tarvitsevan ulkopuolista tukea ja mistä sitä on saatavilla? Läheiset voivat olla yhteydessä Vapautuvien Tuki ry:hyn myös leirien ulkopuolella kaivatessaan tietoa kyseisistä aiheista. Leirien jälkeen vankien puolisoilla on mahdollisuus osallistua vielä heille järjestettyihin ryhmätapaamisiin. (Sillanpää 2011.)

Kriminaalihuollon tukisäätiö on valtakunnallinen asiantuntija ja palveluntuottaja, jonka toimintaan kuuluu kriminaalihuoltotyön ja sen kehittämisen tukeminen sekä vaikutustoiminta, jolla pyritään vähentämään uusintarikollisuutta ja sen haittoja (Kriminaalihuollon tukisäätiö, [viitattu 4.4.2011]). Säätiö on mukana vankien läheisiä koskevassa toiminnassa muun muassa toteuttamansa Ehjä Perhe perhetyön kehittämishankkeen kautta sekä tekemällä yhteistyötä Vankien Omaiset ry:n kanssa leiritoiminnan ja vertaistukiryhmien puitteissa. (Sassi 2011.) Kriminaalihuollon tukisäätiön kriminaaliasiamiehen toimistoon voi ottaa yhteyttä tilanteissa, joissa läheinen kohtaa vaikeuksia palveluiden ja etuuksien saannissa tai muuten tarvitsee oikeudellista apua, ohjausta tai neuvontaa. (Mistä apua vankien, [viitattu

3.11.2010].) Apua voi saada esimerkiksi velkojen järjestelyssä, ulosottokysymyksissä tai sosiaali- ja terveystalveissa (Kriminaalialiamiestoiminta, [viitattu 3.11.2010]).

Punainen Risti järjestää vankiloissa Vanhempi-lapsi – toimintaa. Toiminta on pääasiassa tarkoitettu pitkää tuomiota suorittaville isille, joilla ei lomaoikeuden puuttumisen vuoksi ole mahdollisuutta tavata lapsiaan vankilan ulkopuolella. Vanhempi-lapsi toiminnalla pyritään tukemaan vankilassa olevan isän ja hänen lapsensa suhdetta sekä vanhemmuuden taitoja. Isä ja lapsi saavat toiminnan puitteissa viettää kahdenkeskistä aikaa. Ryhmä kokoontuu toisinaan myös ilman lapsia, jolloin isät keskustelevat muun muassa perhesuhteiden ongelmista, miehenä olemisesta, isyydestä ja lapsista. (Perhe muurin toisella 2003, 35-36.)

4.2.4 Vertaistuki

Valtakunnallinen Vankien Omaiset yhdistys tarjoaa vertaistukea läheisille. Toimintaa on vuosittaisten kokoontumisten, leirien ja paikallisten vertaistukiryhmien muodossa. (Mistä apua vankien, [viitattu 3.11.2010].)

Valtakunnallisia kokoontumisia on vuosittain neljä; vuosikokous keuhattalvella, yhteistyöpäivä Ehjä Perhe-projektin kanssa sekä kesäleiri ja pikkujoulu. Kokoontumisien yhteyteen on varattu aikaa myös vertaistuelle ja yhteiselle keskustelulle. Tarpeen mukaan kokoontumisiin voi kuulua esimerkiksi asiantuntijaluentoja tai virkistystoimintaa.

Yhdistyksen vertaistukiryhmät toimivat Helsingissä, Hämeenlinnassa, Jyväskylässä ja Tampereella. Helsingissä toimii lisäksi vankien puolisoille suunnattu Linnalesket -ryhmä. Vertaistukiryhmä voi itse suunnitella toimintamuotonsa eli päättää millaisiksi tapaamiset rakentuvat. Kaikille vankien läheisille avoimien ryhmien toiminnassa korostuvat vertaistuki, luottamuksellisuus sekä toivon näkökulma ja niissä voidaan käsitellä luottamuksellisesti vaikeitakin asioita. Ryhmiin osallistuminen on maksutonta eikä edellytä jäsenyyttä Vankien Omaiset yhdistykseen. (Mistä

apua vankien, [viitattu 23.2.2011]; Vankien Omaisat..., [viitattu 23.2.2011]; Vertais-tuki, [Viitattu 23.2.2011].)

Vankien Omaisat yhdistys on järjestänyt vankien läheisille yhteensä neljä leiriä ja seuraava leiri pidetään kesällä 2011. Leireillä on mahdollisuus osallistua ryhmä-keskusteluihin sekä kahdenkeskisiin keskusteluihin ammattilaisten kanssa. Lisäksi leirille on järjestetty rentouttavaa yhteistoimintaa. (Kesäleiri perheille 2011, [viitattu 6.3.2011].)

5 VAASAN VANKILA

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyömme yhteistyötahon – Vaasan vankilan – fyysisiä puitteita, vangeille suunnattua toimintaa sekä henkilöstön rakennetta ja heidän toimenkuviaan. Mielestämme Vaasan vankila –luku kuuluu itseoikeutetusti osaksi opinnäytetyötämme, koska laatimaamme vankien läheisten opasta tullaan käyttämään nimenomaan Vaasan vankilassa. Sen lisäksi monet Vaasan vankilan työntekijät ovat auttaneet opinnäytetyömme etenemisessä antamalla haastatteluja ja vinkkejä esimerkiksi lähteiden etsinnässä sekä toimimalla apureinamme vankilan sisällä, kun olemme halunneet ilmoituksiamme tapaamishuoneen seinälle.

5.1 Vankilan fyysiset puitteet

Vaasan vankila on Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen kuuluva tutkinta- ja sijoitusvankila, jossa on yhteensä 64 vankipaikkaa. Vankipaikoista 61 on miehille ja 3 naisille. Tutkintavankeuteen Vaasan vankilaan sijoittuvat ne vangit, joiden syytejuttu on esillä Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuksissa. (Opas Vaasan vankilan vangeille 2011, 2.)

Vaasan vankilan pitkät perinteet ulottuvat 1860-luvulle asti, jolloin nykyistä vankilaa alettiin rakentaa. Vankilarakennus valmistui vuonna 1863, ja samana vuonna ensimmäiset vangit otettiin sisälle laitokseen. Tänä päivänäkin näkyvän ulkomuotonsa vankila sai vuonna 1890. (Koskinen 2002.)

Nykyisenlaiset Vaasan vankilan tilat otettiin käyttöön vuonna 2001. Vankilan päärakennuksen peruskorjaustyö valmistui kyseisen vuoden kesällä, ja uudisrakennus voitiin ottaa lopulliseen käyttöön saman vuoden syksyllä. (Vaasan vankila - lisärakennuksen... 2001.) Vaasan vankilan perusparannustyö oli osa oikeusministeriön ja valtion kiinteistölaitoksen sopimaa ohjelmaa, jonka pyrkimyksenä oli saattaa huonokuntoiset vankilat vastaamaan nykyisen lainsäädännön vaatimuksia (Koskinen 2002). Vankilarakennuksen perusparannustyössä kiinnitettiin huomiota vankilan turvallisuuden lisäämiseen muun muassa parantamalla vankilan toimivuutta ja

tekniikkaa. Uudisrakennukseen sijoitettiin vankilasta aiemmin puuttuneita tiloja, kuten väestösuoja, vankilan ulkopuolella työssä tai opiskelemassa käyvien vankien asunnot sekä liikuntatilat asianmukaisine pesu- ja pukutiloineen. (Vaasan vankila - lisärakennuksen... 2001.)

5.2 Vangeille suunnattu toiminta

Tutkintavangeilla on mahdollisuus osallistua vankilan järjestämiin tai hyväksymiin toimintoihin. Vankeusvangeilla puolestaan on velvollisuus osallistua niihin. Työtoimintana vangeille tarjotaan työtä puutyöhuoneella, metallipajalla, maalaamossa, vaatevarastolla sekä siivous-, rakennus- ja ulkotöissä. Erilaisiin työpaikkoihin vangit sijoitetaan haastattelun perusteella. Vankeusvangilla on lisäksi mahdollisuus anoa siviilityölupaa, mikäli hänellä on työpaikka vankilan ulkopuolella ja työnantaja hyväksyy työssä käymisen vankilasta käsin. Vangeilla on myös opiskelumahdollisuus. Opintoina tarjotaan peruskoulu- ja lukioaineita aina ammatilliseen koulutukseen saakka. Vankeusvangit voivat opiskella myös vankilan ulkopuolella erilaisissa oppilaitoksissa. (Opas Vaasan vankilan vangeille 2011, 8-9.)

Kuntoutustoiminta Vaasan vankilassa painottuu päihdekuntoutukseen. Joka vuosi vankilassa alkaa yhteisöhoitollinen kristillinen päihdekuntoutusosaston ohjelma, jonka kesto on kuusi kuukautta. Tämän lisäksi vankilassa järjestetään lyhyempiä kursseja, joiden tarkoitus on motivoida ja tukea vankeja päihteettömyyteen. (Toiminta, [viitattu 28.1.2011]; Opas Vaasan vankilan vangeille 2011, 9.)

Vapaa-ajallaan vangit voivat harrastaa ulkoilua, käydä kuntosalilla, käyttää liikuntahallia, askarrella, käydä hengellisissä tilaisuuksissa tai AA-ryhmässä, käyttää kirjaston palveluita, osallistua vankien lauluryhmään, käyttää tietokonetta tai pyytää itselleen vierailijaa Suomen Punaisen Ristin vankilavierailutoiminnan kautta. (Opas Vaasan vankilan vangeille 2011, 9-11.)

5.3 Henkilöstön rakenne ja toimenkuvat

Vaasan vankilan henkilöstön rakenne jakautuu seuraavasti: johto- hallinto- ja toimistohenkilöitä on seitsemän, valvontahenkilöstöä 40, opetus- sosiaali- ja hengellisestä työstä vastaavia on viisi, työnjohto- taloushuolto- ja kiinteistöhoitohenkilöstöä 11 ja terveydenhuollosta vastaavia henkilöitä on kaksi. (Henkilöstö, [viitattu 28.1.2011]).

Vankilan johtaja vastaa vankilan toiminnasta ja tekee päätöksiä. Hänen lisäksi vankilassa toimivat sekä turvallisuuden apulaisjohtaja että toiminnan apulaisjohtaja, jotka vastaavat nimikkeidensä mukaisesti vankilan turvallisuus- ja järjestysasioista sekä toiminnoista. Osaston rikosseuraamusesimiehen tehtävänä on vankien rangaistusajan suunnitelmien seuranta. Hän myös valvoo, että vankilan osaston päivittäinen toiminta sujuu ongelmitta sekä asuttaa vangit osastolle. Vankilan pastori vastaa vankilan hengellisestä toiminnasta, tekee yhteistyötä seurakuntien ja kristillisten järjestöjen kanssa sekä järjestää parisuhdeneuvotteluja. Vankien sosiaalisissa ja asumiseen liittyvissä asioissa auttaa vankilan sosiaalityöntekijä. Tämän lisäksi hän vastaa perhetyöstä. Vankilapsykologin tehtäviin kuuluvat mielen- terveystyö, vangin rangaistusajan suunnitelmaan liittyvä työ sekä erilaisten ohjelmien vetäminen. Erityisohjaajat vastaavat päihdekuntoutuksesta, vankien koulutuksesta, siviilityöstä ja –opiskelusta sekä vapaa-ajan toiminnasta. (Opas Vaasan vankilan vangeille 2011, 14-15.)

6 LAADULLINEN TUTKIMUS OPINNÄYTETYÖSSÄMME

Kuten johdannossa jo kerroimme, jäimme syksyn 2010 päihde- ja rikollisuussektoriopintojen jälkeen pohtimaan, minkälaisia vaikutuksia vankeusrangaistuksella on vangin lähipiiriin. Näin ollen meitä kiinnostavan opinnäytetyön tutkimusaiheen löytäminen oli hyvin helppoa, jolloin myös itse työn tekeminen sujui jouhevasti. Kuten Jari Metsämuuronen (2009, 27-29) on todennut, tutkimuksen aihepiiriin löytäminen omien kiinnostuksen kohteiden ja erityisosaamisen joukosta on kannattavaa, sillä se tekee tiedon keräämisestä mielenkiintoisen prosessin.

6.1 Tutkimusongelmat

Opinnäytetyömme teoriaosuudessa esittelemme aiempien selvitysten ja tutkimusten avulla kerättyä tietoa siitä, miten vankeusrangaistus vaikuttaa vangin lähipiiriin ja millaista tukea heille on tarjolla. Omassa tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena oli vankien läheisten tiedon tarve sillä hetkellä, kun heille läheinen ihminen joutui vankilaan ja myös vankeusrangaistuksen edetessä. Tarkemmin sanottuna halusimme selvittää sitä, minkälaista ja millaisessa muodossa annettua tietoa vankien läheiset olisivat edellä mainituissa tilanteissa kaivanneet. Emme halunneet ohjailla läheisten vastauksia tiettyihin suuntiin, vaan kysyimme yleisesti tiedon tarpeesta. Vankien läheisten omaan harkintaan jäi siis se, minkälaisia asioita he haluavat tuoda esille omasta tiedon tarpeestaan läheisensä vankeusrangaistukseen liittyen. Näin saatuja tuloksia peilaamme opinnäytetyömme teoriaosuuksiin. Ovatko saadut tulokset yhteneviä teorian tiedon kanssa vai poikkeavatko ne siitä huomattavasti? Saatujen tulosten pohjalta suunnittelimme Vaasan vankilalle läheisen oppaan, joka vastaa läheisten ilmaisemaan tiedon tarpeeseen. Näin ollen tutkimuksemme pääkysymykset olivat:

- Minkälaista tietoa vankien läheiset tarvitsevat läheisensä vankeusrangaistuksen suorittamisen aikaan liittyen?
- Millainen opas palvelisi vankien läheisten tiedon tarvetta?

Tutkimuksemme alakysymyksiä olivat seuraavat kysymykset:

- Minkälaisessa muodossa annettava tieto saavuttaa vankien läheiset parhaiten?
- Kuka/mikä on oikea taho jakamaan tietoa vankien läheisille?
- Mikä on vankien läheisten kannalta paras ajankohta saada tietoa läheisen vankeusrangaistukseen liittyen?

Mainittakoon vielä lopuksi, että emme tarvinneet tutkimuslupaa tutkimukseemme.

6.2 Miksi laadullinen tutkimus?

Tutkimusmenetelmän valinta riippuu siitä, mitä tutkija haluaa saada selville. Jos tutkija haluaa esimerkiksi selvittää, miten ihmiset aikovat äänestää, sopiva tutkimusmenetelmä siihen on määrällinen. Jos taas tutkimuksen kohteena on vaikkapa ihmisen menneisyys tai jokapäiväinen käyttäytyminen, tarkoituksenmukaisempi tapa on käyttää laadullista tutkimusmenetelmää. (Silverman 2000, 1.) Silvermanin (2000,1) ajatus on samankaltainen Metsämuuronen (2009, 208) kanssa. Metsämuuronen (2009, 208) toteaa, että laadullinen tutkimusote soveltuu tutkimukseen hyvin silloin, kun ”olla on kiinnostuneita tietyissä tapahtumissa mukana olleiden yksittäisten toimijoiden merkitysrakenteista”. Me olimme tutkimuksessamme kiinnostuneita vankien läheisten tiedon tarpeesta heille läheisen ihmisen vankeusrangaistuksen aikana, joten edellä mainittuihin ajatuksiin viitaten pidimme laadullista tutkimusmenetelmää tutkimuksemme kannalta tarkoituksenmukaisimpana.

Vahvistusta menetelmän valintaan saimme Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2004, 155) tekemästä listauksesta koskien laadullisen tutkimusmenetelmän tyypillisiä piirteitä. Heidän mukaansa laadullisen tutkimusmenetelmän tyypillisiä piirteitä ovat muun muassa ihmisen suosiminen tiedon keruun välineenä, saadun aineiston yksityiskohtainen tarkastelu, tutkittavien oman näkökulman esille pääseminen, tarkoituksenmukaisen kohdejoukon valitseminen, tutkimussuunnitelman joustavuus sekä tutkittavien tapausten käsitteleminen ainutlaatuisina. Nämä kaikki kohdat toteutuivat tutkimuksessamme. Erityisesti tutkimussuunnitelman mukautuminen val-

litseviin olosuhteisiin oli tutkimuksemme onnistumisen kannalta ehdottoman tärkeää, kuten Ongelmallinen aineistonkeruu –kappaleessa tulee hyvin esille.

6.3 Ongelmallinen aineistonkeruu

Tutkimuksemme vaikeimpiin tehtäviin lukeutui aineistonkeruu. Alkuperäisen suunnitelman mukaan olisimme halunneet saada kuudesta kymmeneen nauhoitettua haastattelua vankien läheisiltä. Vankien läheisten yhteydenottoja toivoimme saavamme Vaasan vankilan tapaamishuoneeseen jätetyn ilmoituksen perusteella. Tällä tavalla saimme vain yhden kasvokkain tehdyn haastattelun sekä yhden puhelinhaastattelun. Muutimme aineistonkeruutapaamme ja pyysimme vankien läheisiä kirjoittamaan kokemuksistaan meille sähköpostitse. Ilmoitus tästä oli sekä Vaasan vankilan tapaamishuoneen seinällä että Internetissä Portti Vapauteen -sivustolla. Lisäksi Vankien Omaiset -yhdistyksen puheenjohtaja Marja Vilkamä-Latvala lähetti pyyntömme sähköpostilla kyseisen yhdistyksen jäsenille. Tällä tavalla emme saaneet yhtäkään vastausta.

Tulimme siihen tulokseen, että saadaksemme tutkimusaineistoa, meidän oli edelleen helpotettava vankien läheisten vastauskynnystä, joten laadimme Internetiin kyselylomakkeen. Lomakkeeseen pääsi vastaamaan valmiista linkistä, jonka laitoimme muutamille eri nettisivuille, muun muassa Linnalesket -keskustelupalstalle sekä Helsingin Sanomien nettisivulle. Teimme myös lomakkeen palauttamisen vaivattomaksi. Kyselyn lopuksi tarvitsi vain painaa ”lähetä” painiketta, ja vastaus tallentui meidän käyttöömmä. Jaoimme lisäksi sähköisen kyselylomakkeen kanssa identtisiä paperiversioita sekä Vaasan vankilaan että Seinäjoen A-klinikalle. Sähköisessä muodossa saimme seitsemäntoista vastausta ja paperiversiona yhden.

Tuomi ja Sarajärvi (2009, 85) eivät pidä opinnäytetyön aineiston suurta kokoa kovinkaan merkityksellisenä. Heidän mukaansa tärkeämpää on se, kuinka paljon tutkimukseen osallistuvat henkilöt tietävät tutkittavasta aiheesta tai minkälaisia henkilökohtaisia kokemuksia heillä on (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85). Halusimme syventää ymmärrystämme vankien läheisten tiedon tarpeesta myös ammattilaisten kokemuksilla, joten haastattelimme Vaasan vankilan henkilökuntaa aiheesta. Heil-

lä on työnsä kautta tullutta kokemusta siitä, minkälaisissa asioissa vankien läheiset ottavat yhteyttä vankilaan ja mitkä ovat ne yleisimmät heidän mieltään askarruttavat asiat.

6.4 Teemahaastattelusta kyselylomakkeeseen

Alkuperäinen ajatuksemme oli kerätä tutkimusaineistoa puolistrukturoitujen haastatteluiden eli tutummin teemahaastatteluiden avulla. Teemahaastattelu tarkoittaa haastattelutilannetta, jossa tutkijalla ei ole valmiita kysymyksiä, vaan niin sanottu teemahaastattelurunko. Teemahaastattelurunko pitää sisällään tutkimuksen kannalta oleellisia, valmiiksi mietittyjä aihealueita, joiden mukaan tutkija haastattelee tutkittavaa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47-48.) Tämän aineistonkeruumenetelmän kerrotaan soveltuvan tutkimukseen silloin, kun kyseessä on tutkittavan kannalta arat tai intiimit asiat (Metsämuuronen 2006, 235), joihin uskoimme läheisen vankilatuomion lukeutuvan. Näiden tietojen pohjalta laadimme valmiiksi teemahaastattelurungon, jota ei kuitenkaan koskaan käytetty varsinaisissa haastattelutilanteissa. Silti koemme, että tämä kappale opinnäytetyössämme on perusteltu. Syy tähän on se, että teemahaastattelurunko toimi pohjana lopullisille aineistonkeruumenetelmillemme – lomakehaastatteluille ja kyselylomakkeille.

Jotta pystyimme käyttämään lomakehaastatteluita ja kyselylomakkeita aineistonkeruumenetelmänä, meidän oli mietittävä kysymykset tarkoin. Kuten Tuomi ja Sarajärvi (2009, 75) toteavat, lomakehaastattelun kysymysten täytyy ensinnäkin olla perusteltuja aikaisemman tiedon valossa ja toiseksi niiden täytyy olla tutkimuksen tarkoituksen kannalta merkittäviä. Koska olimme jo aiemmin laatineet teemahaastattelurungon, meidän oli helppo muuttaa sen eri teemat lomakehaastattelun kysymyksiksi, jolloin myös edellä mainitut Tuomen ja Sarajärven vaatimukset kysymysten suhteen toteutuivat. Vankien läheisille suunnatun haastattelulomakkeen (LIITE 1) lisäksi laadimme haastattelulomakkeen Vaasan vankilan työntekijöille (LIITE 2). Lomakehaastattelua käytimme siis kaikissa tekemissämme haastatteluissa vaihdellen lomakkeita sen mukaan, oliko kyseessä vangin läheinen vai Vaasan vankilan työntekijä. Koska vankien läheisille suunnatun lomakehaastattelun kysymykset oli mietitty tarkoin kohdentaen ne koskemaan mahdollisimman tarkasti

tutkimusongelmaamme, käytimme samoja kysymyksiä kyselylomakkeissamme. Kyselylomakkeista muodostuikin tutkimuksemme kannalta tärkein aineistonkeruumenetelmä, koska niiden avulla saavutimme tutkimuksemme kohderyhmän – vankien läheiset – parhaiten. Kuten Hirsjärvi ja Hurmekin (2001, 36) ovat todenneet, haastattelun haitta verrattuna kyselylomakkeisiin on anonyymiuden takaamiseen liittyvät kysymykset. Kyselylomakkeisiin vastanneet jäivät jopa tutkijalle tuntemattomiksi, jolloin tutkimukseen osallistuminen voi tuntua helpommalta. Ainakin meidän tutkimuksessamme vastauskynnys näytti selvästi madaltuvan kyselylomakkeen eduksi.

6.5 Aineistosta analyysiin

Aloitimme aineistojen purkamisen lomakehaastatteluiden litteroimisesta, mikä tarkoittaa tallennettujen haastatteluiden kirjoittamista tekstiksi (Hirsjärvi & Hurme 2001, 138). Tutkimuskysymyksemme kannalta vastaajien äänenpainoilla, haastatteluiden tauoilla tai muilla yksityiskohdilla ei ollut merkitystä (Hirsjärvi & Hurme 2001, 140), joten litteroimme vain haastateltavien vastaukset. Meillä oli nauhoitettuna yksi vangin läheisen haastattelu sekä yksi työntekijöiden yhteishaastattelu, jossa vastaajina toimivat Vaasan vankilan sosiaalityöntekijä ja rikosseuraamusesimies. Puhelinhaastatteluna tehtyä vangin läheisen haastattelua emme nauhoittaneet, vaan kirjoitimme sen saman tien muistiin. Samalla tavalla toimimme myös haastattellessamme Vaasan vankilan apulaisjohtajaa sekä erityisohjaaja.

Varsinainen analyysivaihe muistutti Tuomen ja Sarajärven (2009, 108-113) kuvaamaan aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Tämä tapa on kolmivaiheinen prosessi, joka jaetaan aineiston pelkistämiseen eli redusointiin, aineiston ryhmittelyyn eli klusterointiin sekä viimeisenä vaiheena aineiston käsitteellistämiseen eli abstrahointiin. Pelkistämisvaiheessa aineistoista jätetään tutkimuksen kannalta kaikki epäolennainen pois ja keskitytään vain olennaisiin ilmauksiin. Olennaisista ilmauksista muodostetaan luokkia eroavaisuuksien ja/tai samanlaisuuksien mukaan. Viimeisessä vaiheessa luokituksia yhdistellään ja tämän jälkeen niistä tehdään johtopäätöksiä. Aineistojen analysointi päättyy siis vaiheeseen, jossa tutkija tekee joh-

topäätöksiä saadusta aineistosta pyrkien löytämään tutkittavien asioiden merkityksen tutkittaville. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-113.)

Litteroitujen haastatteluiden kohdalla tällainen analysointitapa oli mahdollista. Jätimme litteroidusta aineistosta pois tutkimuksemme kannalta merkityksettömät asiat ja yhdistelimme näin saatuja merkityksellisiä ilmauksia haastattelutilanteissa muistiin kirjattujen vastausten sekä kyselylomakkeilla saamiemme vastausten kanssa. Jatkoimme analyysia muodostamalla erilaisia luokkia sen mukaan, olivatko vastaukset samanlaisia vai erilaisia. Näiden luokkien perusteella teimme johtopäätöksiä tutkimuksemme suurista linjoista. Toisin sanoen siitä, minkälaista, missä vaiheessa ja missä muodossa olevaa tietoa vankien läheiset kaipaavat vankeusrangaistuksen aikana. Samankaltaiset vastaukset ohjasivat meitä vankien läheisten oppaan valmistuksessa, mutta poikkeavat herättivät enemmän pohdintaa. Oli mielenkiintoista yrittää löytää mahdollisia selityksiä sille, miksi joku ei esimerkiksi kokenut minkäänlaisia tunteita läheisensä joutuessa vankilaan, vaikka suurimmalle osalle vastaajista se oli valtava järkytys.

6.6 Tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti

Tutkimuksen validiteetilla (pätevyydellä) tarkoitetaan mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata. Reliabiliteetti (luotettavuus) puolestaan tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Käsitteiden soveltuvuus laadullisen tutkimuksen arvioinnissa on kuitenkin herättänyt keskustelua ja termit ovat saaneet useita erilaisia tulkintoja. Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulisi kuitenkin pystyä arvioimaan jotenkin, vaikka validiuden ja reliabiliteetin käsitteitä ei haluttaisikaan käyttää. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 216-217.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen pätevyyttä voidaan arvioida tarkastelemalla henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvausten ja niihin liitettyjen selitysten ja tulkintojen yhteensopivuutta (Hirsjärvi ym. 1997, 217). Pätevässä tutkimuksessa selitykset sopivat kuvaukseen, jolloin tutkimustulokset ovat luotettavia. Pätevyyttä voidaan tarkentaa myös käyttämällä tutkimuksessa useita tutkimusmenetelmiä, tutkijoita, teorioita tai aineistoja. (Hirsjärvi ym. 1997, 218, Denzinin 1970 mukaan.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointia tehdään koko tutkimuksen ajan suhteessa teoriaan, analyysitapaan, tutkimusaineiston ryhmittelyyn, luokitteluun, tutkimiseen, tulkintaan ja johtopäätöksiin. Tutkijan tulee siis arvioida tutkimuksensa luotettavuutta kaikkien valintojensa kohdalla. (Vilkkä 2005, 158-159, Eskolan & Suorannan mukaan 2000, 208 ja 210.) Tutkimuksen toistettavuudesta puhuttaessa voidaan erottaa toisistaan tutkimuksen käytännön toistettavuus ja tutkimustekstin teoreettinen toistettavuus. Laadullisen tutkimuksen käytännön toistettavuus on mahdotonta, sillä jokainen tutkimus on kokonaisuutena ainutkertainen. Teoreettisen toistettavuuden periaatteen mukaan tutkimuksen lukijan on päädyttävä tutkimustekstissä samaan lopputulokseen kuin tutkimuksen tekijän. (Vilkkä 2005, 159-160, Syrjälän, Ahosen, Syrjäläisen & Saaren 1995, 130-131; Eskolan & Suorannan 2000, 216; Hirsjärven & Hurmeen 2001, 189 mukaan.) Tämä edellyttää tutkijalta tarkkaa selostusta tutkimuksen toteuttamisesta, kuten esimerkiksi aineistojen keräämisen olosuhteista sekä aineiston luokitteluperusteista analyysivaiheessa. Myös tulosten tulkinta tulee kirjoittaa auki, eli selostaa millä perusteella tutkija esittää tulkintoja ja mihin hän päätelmänsä perustaa. (Hirsjärvi ym. 1997, 217-218.) Lisäksi tulkintaa voi havainnollistaa lisäämällä tutkimustekstiin aineistokatkelmia (Vilkkä 2005, 160.)

Tutkimuksemme pätevyyttä lisää se, että käytimme tutkimusaineistomme keräämiseen kahta erilaista menetelmää, haastattelua ja kyselyä. Toisaalta havaitsimme kyselyn vastauksia analysoidessamme, että vastaajat olivat tulkinneet kysymyksiä osittain eri tavalla kuin mitä olimme tarkoittaneet. Tässä mielessä haastattelu olisi voinut olla parempi tapa kerätä tietoa, sillä silloin kysymysten tarkentaminen olisi ollut mahdollista. Aineistomme olisi myös luultavasti ollut laajempi, jos kaikki vastaajat olisi haastateltu. Tähän meillä ei kuitenkaan ollut mahdollisuutta. Saimme kuitenkin vastauksista mielestämme oleelliset tiedot aineiston analysointiin ja johtopäätösten tekoon.

Tutkimuksemme pätevyyteen vaikuttaa myös se, että tutkimusta on tehnyt kaksi ihmistä. Näin ollen koko tutkimusta on tarkasteltu kahdesta eri näkökulmasta, aina tutkimuskysymysten asettelusta aineiston analyysiin ja johtopäätöksiin asti. Myös opinnäytetyötämme ohjaava opettaja sekä työn opponentit ovat olleet mukana ar-

vioimassa ja ohjaamassa työtämme prosessin eri vaiheissa. Lisäksi neuvoja ja vinkkejä on antanut toinen työhömmme perehtynyt opettaja.

Tutkimuksemme pätevyyttä kohentaa tutkimusaineiston kerääminen useammalta taholta, eli vankien läheisiltä sekä vankilan henkilökunnalta, jolloin käsittelemäämme aiheeseen on saatu erilaisia näkökulmia.

Tutkimuksemme luotettavuuteen vaikuttaa se, että olemme selostaneet laajasti tutkimusprosessin eri vaiheet ja perustelleet tekemämme valinnat. Olemme kuvanneet aineiston keruun olosuhteet sekä aineistojen luokitteluperusteet. Johtopäätöksiä esittäessämme olemme myös kertoneet miten ja millä perusteella olemme tuloksiin tulleet. Tulosten esittelyyn olemme liittäneet mukaan suoria lainauksia aineistostamme, jolloin lukijoilla on osittain mahdollisuus nähdä, mihin johtopäätöksemme perustuvat. Olemme pyrkineet lisäämään tutkimuksemme luotettavuutta tutkimustekstimme avoimella ja läpinäkyvällä kuvauksella prosessin eri vaiheista sekä niihin liittyvistä ongelmakohdista.

6.7 Tutkimuksemme eettisiä näkökohtia

Kriminaalihuollon tukisäätiön projektikoordinaattori ja sosiaalialan moniosaaja Tarja Sassi toteaa Talentia –lehdessä julkaistussa artikkelissa näin: ”Kun oma puoliso, vanhempi tai lapsi on vankilassa, harva julistaa sitä ylpeänä ympäristön tietoon” (Ahokas 2010, 8). Läheisen vankilatuomio halutaan siis mieluummin salata, joten mielestämme meidänkin tutkimuksemme tärkein eettinen näkökohta oli tutkitavien anonymiteetin turvaaminen. Kun tutkittavaa ei voida tunnistaa valmiista tutkimusraportista, hän luultavasti kertoo vapautuneemmin asioistaan tutkijalle. Näin arkojen asioiden käsitteleminen tulee myös tutkijalle helpommaksi, mikä puolestaan edistää tutkimuksen objektiivisuutta. Lisäksi tutkitavien henkilöllisyyden salaaminen suojelee heidän läheisiään, jotka mahdollisesti kytkeytyvät syystä tai toisesta tutkimukseen. (Mäkinen 2006, 114.) Tästä kappaleesta löytyy myös syy siihen, miksi emme käyttäneet teemahaastattelurunkoa yhdessäkään haastattelussa, vaikka meillä olisi ollut mahdollisuus tehdä niin. Koska kyseessä olisi ollut vain kaksi vankien läheisten teemahaastattelua, joista toinen kasvokkain ja toinen pu-

helimessa tehty, heidän sanomisensa olisi ollut mahdollista tunnistaa valmiista raportista. Päädyimme siihen, että käyttämällä samaa kysymyspatteristoa kaikkien tutkittavien kanssa, pystyimme paremmin häivyttämään yksittäiset henkilöt tutkimusjoukkoon.

Luottamuksellisuus tutkimusaineiston käsittelyssä on toinen merkittävä eettinen näkökohta tutkimuksessamme. Kuten Mäkinen (2006, 116) toteaa, ”pelkkä lupaus luottamuksellisuudesta tutkimusaineiston käsittelyssä on riittämätön”. Tässä kohden meidän tutkimusetiikkamme olisi voinut olla, jälkiviisaasti ajateltuna, korkeampi. Toki kaikissa ilmoituksissamme luki, että vastaukset käsitellään luottamuksellisesti, ja näin on ilman muuta tapahtunutkin, mutta esimerkiksi Mäkisen (2006, 116) peräänkuuluttama yksityiskohtainen informointi tutkimuksen luottamuksellisuudesta meiltä jäi puuttumaan. Toisin sanoen meidän olisi pitänyt kertoa sekä ilmoituksissa että henkilökohtaisia haastatteluja tehdessä tutkittaville, että heidän antamansa vastaukset tullaan säilyttämään salasanan takana tietokoneella, jonne ei ole pääsyä kuin tutkijoilla. Tämän lisäksi meidän olisi pitänyt selventää, että tutkimuksen valmistumisen jälkeen tutkimusaineisto tuhotaan poistamalla se tietokoneelta ja silppuamalla kaikki siihen liittyvä paperimateriaali. Sinänsä luottamuksellisuus on säilynyt tutkimuksemme jokaisessa kohdassa, joten emme pidä kovin suurena eettisenä epäkohtana sitä, että luottamuksellisuudesta informointi jäi joiltain osin puutteelliseksi.

Seuraavat eettiset näkökohdat liittyvät siihen, minkälaiselta joukolta saimme vastauksia tutkimukseemme. Mäkinen (2006, 104) sanoo, että sekä vastaajan sukupuoli että se, mihin sosiaaliluokkaan hän kuuluu, vaikuttaa eniten hänen maailmankuvaansa ja sitä kautta myös siihen, mitä hän asioista ajattelee. Tutkimukseemme vastanneista suurin osa oli naisia, joten meidän tuli aineiston analyysivaiheessa olettaa heidän vastanneen kysymyksiimme jossakin määrin oman sukupuoliryhmänsä edustajina (Mäkinen 2006, 104). Sitä mihin sosiaaliluokkaan kukin vastaaja kuuluu, emme voineet tietää. Oletuksemme kuitenkin oli se, että kyse olisi jollakin tapaa aktiivisista toimijoista, jotka olivat esimerkiksi itse etsineet vertaistukea Internetistä ja löytäneet sitä kautta kyselylomakkeemme. Näin ollen tutkimuksemme ulkopuolelle arvioimme jääneen kaikkein syrjäytyneimmät vankien

läheiset. Tämän lisäksi tyypillisin vastaajan ja vangin suhde oli parisuhde, jolloin vankien muiden läheisten – lasten, vanhempien ja sisarusten – näkökulma tutkitaviin asioihin jäi suppeammaksi kuin olimme etukäteen toivoneet.

7 TUTKIMUSTULOSTEN ESITTELY

7.1 Tutkimukseen osallistuneiden taustatiedot

Kahdestakymmenestä tutkimukseemme vastanneesta henkilöstä naisia oli 16 ja miehiä 4. Vastaajien vankilassa olevista läheisistä naisia oli 2 ja miehiä 18. Vastaajien ja vankien sukupuolijakaumaa saattaa selittää se, että Suomen vankiloiden vangeista suurin osa on miehiä. Esimerkiksi 1.1.2010 julkaistussa vankilukuilmoituksessa vankien päivittäisestä keskimäärästä miehiä oli n. 93 prosenttia ja naisia 7 prosenttia (Ilmoitus vankiluvusta 1.1.2010, 1).

lältään vastaajat olivat 18-50 -vuotiaita. Yksi vastaaja ei kertonut omaa eikä vankilassa olevan läheisensä ikää. Tarkemmin eriteltynä yli puolet vastaajista eli 11 vastaajaa kuului 20-29 -vuotiaitten ikäryhmään. Seuraavaksi suurimmat ikäluokat olivat 40-49 -vuotiaat, johon kuului 4 vastaajaa sekä 30-39 -vuotiaat, johon kuului 2 vastaajaa. Vastaajista 1 kuului alle 20 -vuotiaiden ikäryhmään, samoin 50-59 -vuotiaiden ikäryhmään kuului 1 vastaaja.

Vastaajien vankilassa olevat läheiset olivat iältään 20-56 -vuotiaita. Myös heistä yli puolet eli 11 henkilöä kuului 20-29 -vuotiaiden ikäluokkaan. Seuraavaksi suurin ikäluokka olivat 50-59 -vuotiaat, johon kuului 3 vankia. Samoin 3 vankia kuului 30-39 -vuotiaitten ikäryhmään. Ikäryhmään 40-49 -vuotiaat kuului 2 vankia. Alle 20 -vuotiaita vankeja ei ollut yhtään.

Kysyimme vastaajilta myös heidän suhdettaan vankilassa olevaan läheiseensä. Vastaajista 5 oli avioliitossa, 4 avoliitossa ja 3 seurustelusuhteessa tai kihloissa vangin kanssa. Yhdestä vastaajasta emme pysty varmuudella sanomaan hänen suhteensa tarkkaa laatua vankilassa olevaan läheiseensä, mutta kyseessä on kuitenkin pariskunta. Vastaajista vangin vanhempia, lapsia ja sisaruksia oli kutakin yksi henkilö. Kyselyyn vastanneista 3 kertoi olevansa vangitun henkilön muita sukulaisia ja 1 vastaaja kertoi olevansa vangitun ystävä.

Vangittujen läheisten vankeusrangaistusten pituudet vaihtelivat 36 päivästä elinkautiseen. Alle vuoden mittaisen tuomion oli saanut 2 vankia. Vangeista 9 oli saanut 1-5 vuoden mittaisen tuomion, mikä oli siis yleisin tuomion pituus kyselyymme vastanneiden vangittujen läheisten kohdalla. Vangituista läheisistä 2 oli suorittamassa 5-10 vuoden vankeusrangaistusta, ja yhden vangin tuomio sijoittui 10-15 vuoden välille. Elinkautiseen oli tuomittu 3 vangittua läheistä.

7.2 Läheisten tunteita vankeusrangaistuksen alkumetreillä

Pyysimme vankien läheisiä kuvailemaan tilannetta hetkellä, kun heille tärkeä ihminen lähti suorittamaan vankeusrangaistustaan. 15 vastaajalle kahdestakymmenestä tilanne oli ollut monella tapaa kuormittava. Vastauksissa toistuivat sanat paniikki, kaaos, suru, masennus, tuska, shokki, epäusko. Kolmelle vastaajalle tilanne oli tullut täysin yllätyksenä.

”Eräs kaunis päivä mieheni vaan soitti, että poliisit on nyt hakemassa häntä meidän kotoa!” (H7)

”Shokki, tuli puun takaa.” (H12)

”Yllättävä, se tuli kuin salama kirkkaalta taivaalta.” (H4)

Kaksi vastaajaa oli ehtinyt valmistautua tai ainakin varautua tulevaan.

”No sitä oli osannut jo odottaa koska aina se siellä vähän väliä jostain syystä on...” (H18)

”Puolisoni lähti suorittamaan vankeusrangaistustaan ajallaan, eikä jäänyt omille lomille joten ehdimme valmistautua lähtöön.” (H16)

Vankeusrangaistus saattaa olla siviiliin jäävälle osapuolelle osin helpotuskin. Jos tuomion saaneen elämä on ollut pitkään poissa raiteiltaan, rangaistuksen mukanaan tuoma pysähdys on hengähdystauko myös vangin läheiselle. Näin oli käynyt yhdessä tapauksessa kahdestakymmenestä.

” – oli silloin niin pitkään ollu hunningolla. Sekoillu niin paljo ja kaikkee. Niin täytyy sanoo, että mulla ainaki sillon, ku se lähti ensimmäisen kerran vankilaan, nii tuntu siltä, että se oli vähä niinku helpotus, että se pääsi sinne rauhottumaan.” (H7)

Yhden vastaajan elämä oli jatkunut normaalia rataansa läheisen vankeusrangaistuksesta huolimatta.

7.3 Läheisten saama tieto

Aluksi halusimme tietää, minkälaista tietoa tutkimukseemme osallistuvat olivat saaneet läheisensä vankeusrangaistukseen liittyen. Tällä kysymyksellä haimme nimenomaan sitä tietoa, jonka joku viranomaistaho oli heille automaattisesti tarjonnut vankeusrangaistuksen alkuvaiheessa. Tutkimuksemme mukaan noin kolmasosa vastaajista ei ollut saanut mitään tietoa läheisensä vankeusrangaistukseen liittyen.

”Mistään minulle EI OLE tarjottu tietoa.” (H4)

”En saanut tietoa oikein keneltäkään.” (H16)

Neljä vastaajaa kertoi saaneensa vähän tietoa. Yksi vastaus erottui selvästi muista eli tämä vastaaja oli saanut paljon tietoa ja kertoi olleensa tyytyväinen tilanteeseen.

”Kaikkea. Asiat ovat menneet erittäin hyvin.” (H2)

Loput vastaukset jakautuivat siten, että vastaajat kertoivat saaneensa jonkin yksittäisen tiedon läheisen vankeusrangaistukseen liittyen, esimerkiksi tuomion pituuden. Viideltä puuttui vastaus kokonaan.

Koska tietoa oli tarjottu vähäisesti, vankien läheiset olivat hankkineet sitä itse eli tutkimustulosten mukaan yli puolet vankien läheisistä oli hankkinut tarvitsemansa tiedon itse. Lähes puolet vastaajista oli saanut tietoa suoraan vangilta. Neljä vas-

taajaa kertoi saaneensa tietoa vangin asianajajalta. Lopuissa vastauksissa tiedon alkuperäksi nimettiin samassa tilanteessa olevat henkilöt, toiset vangit, vankilan omaistenilta, kirjallinen materiaali, vankila, oikeudenkäynti ja diakoni. Tässä on otettava huomioon, että kysymykseen oli vastatessaan voinut valita useamman vaihtoehdon. Itse hankittu ja vangilta saatu tieto oli tavanomaisin yhdistelmä.

”Hankin tiedon itse internetistä, vankilasta ja puolisoiltani.” (H2)

”Tietoa mieheltäni, netistä hakemalla ja kyselemällä. Viranomaisilta tietoa vain – vankilan omaisten illassa.” (H6)

”Sen mitä lakimiehiltä sain. Vangilta itseltään, muilta vangeilta.” (H9)

Selvitimme vielä, missä muodossa tieto oli, olipa kyse sitten joltakulta saadusta tai itse hankitusta tiedosta. Internet oli suosituin tapa saada tai hankkia tietoa. Internetin jälkeen seuraavaksi yleisimmät tiedon muodot olivat suullinen ja kirjallinen tieto. Suullinen tieto jakautui puhelimitse tai henkilökohtaisesti saatuun tai hankittuun tietoon. Kirjallisen tiedon muotoja olivat lehdet, postikortti, vihkonen ja pieni kirja. Näiden lisäksi tietoa oli vastaanotettu vankilan omaistenillassa ja oikeudenkäynnissä.

Lopuksi olimme kiinnostuneita siitä, oliko vankien läheisille annettu heidän tarvitsemaansa tietoa kuitenkin jossakin vaiheessa vankeusrangaistusta. Jälleen vastaukset olivat negatiivissävytteisiä. Kolmasosa vankien läheisistä oli vastannut, että tietoa ei annettu missään vaiheessa.

”Missään vaiheessa en saanut kunnollista ja eksaktia tietoa.” (H14)

Neljä vastaajaa oli saanut tietoa heti vankeusrangaistuksen alussa tai pian sen jälkeen, näistä kaksi tosin kertoi tiedon tulleen vangilta itseltään. Kaksi vastaajaa oli ollut aluksi uutispimennossa, mutta vankeusrangaistuksen edetessä tietoakin oli annettu helpommin. Yksi vastaajista kertoi saaneensa tarvitsemaansa tietoa vasta puolentoista kuukauden kuluttua vangitsemisesta. Jälleen vastaajien muka-

na oli yksi positiivisemmin vastannut vastaaja. Hän kertoi saaneensa tietoa heti alussa ja myös vankeusrangaistuksen eri vaiheissa. Tietoa oli annettu muun muassa vangin siirroista, soittomahdollisuuksista sekä tapaamisista.

7.4 Läheisten tiedon tarve tutkimuksemme mukaan

Lähes puolet tutkimukseemme vastanneista vankien läheisistä kertoi kaivanneensa enemmän tietoa vankilan käytäntöihin liittyen. Erityisesti yhteydenpitomahdollisuuksista kuten tapaamisista ja vangille tuotavista tavaroista olisi haluttu tietää tarkemmin. Myös rikosprosessista olisi kaivattu enemmän tietoa. Läheiset kokivat tarpeellisen tietää miten prosessi etenee aina pidätyksestä lähtien. Vastaajat olisivat toivoneet myös tietoa siitä, mihin vankilaan heidän läheisensä sijoitetaan. Vastaajia kiinnosti myös vankilan kuntoutustoiminta, kuten mahdollisuudet päihdekuntoutukseen sekä kouluttautumiseen. Muita mielenkiinnon kohteita olivat vankeusrangaistuksen jälkeiset tukitoimet, avovankilaan sijoittamisen mahdollisuudet sekä vangin oma vointi vankilassa.

”Yleisesti käytännöistä; tapaamisista, mahdollisuudesta avolaitokseen jne.” (H5)

”Isoimmat kysymykset on (tarkat) tapaamiskäytännöt, mitä saa viedä ja milloin. Soittaminen. Aikataulut rangaistuksen aikana.” (H6)

”Tapaamisten kulusta ja käytännöistä. Viemisistä, ei olisi turhaan tarvinnut viedä sitä mitä ei saa.” (H9)

”Olin halunnut heti tietää sen, minne hänet siirretään.” (H2)

”Aluksi olisin kaivannut tietoa vangittuna pitämisestä ja tutkintavankeudesta.” (H4)

”Kaipasin enemmän tietoa vankeusajan kuntouttavista toimista ja onko tukitoimia vapautumisen jälkeen.” (H16)

”Vankilan mahdollisuuksista: koulutus, päihde- ja perhetyö, myös hengellinen työ olisi tärkeää.” (H20)

Eräs vastaaja kertoi jääneensä vangitsemisen jälkeen aluksi vaille tietoa vangitun avopuolionsa olinpaikasta.

”Vähin toivomus, että missä hän edes on.” (H1)

Kaksi vangin läheistä taas totesi, että he eivät tarvinneet tilanteessa mitään tietoa.

”No en mittään oikeestaan, mitäpä tietoa sitä haluais.” (H18)

Tutkimukseemme osallistuneiden henkilöiden mukaan läheiset parhaiten saavutettavissa tiedonjakotapoja ovat vankilan henkilökunnan puhelimitse ja henkilökohtaisesti antama tieto sekä Internetissä julkaistu tieto. Läheiset kokivat myös vangin omat yhteydenotot puhelimitse ja kirjeitse helppona tapana vastaanottaa tietoa. Tutkimuksemme mukaan muita läheiset saavutettavissa tiedonjakotapoja ovat jaettava kirjallinen materiaali sekä henkilökunnan yhteydenotot kirjeitse ja sähköpostitse.

Suurin osa tutkimukseemme vastanneista läheisistä oli sitä mieltä, että vankilan henkilökunta on oikea taho jakamaan tietoa vankeusrangaistukseen liittyen. Muita esiin tuotuja tahoja olivat rikosseuraamuslaitos, poliisi, oikeusistuin, kansaneläkelaitos, vankien läheisten tukiryhmät, kolmannen sektorin toimijat sekä vanki itse.

Lähes kaikki tutkimukseen vastanneet läheiset olivat sitä mieltä, että tietoa vankeusrangaistuksesta tulisi tarjota mahdollisimman nopeasti vangitsemisen tapahduttua. Osa vastaajista olisi toivonut saavansa tietoa tulevasta jo ennen vangitsemista. Muita esitettyjä ajankohtia tiedon tarjoamiseen olivat vangin ensimmäinen tapaaminen vankilassa sekä ennen vankeusrangaistuksen päättymistä.

Muita seikkoja, joita vastaajat halusivat tutkimuksessamme tuoda esiin, olivat muun muassa toiveet avoimemmasta tiedonkulusta vankilan ja läheisten välillä sekä yhteydenpitokäytäntöjen joustavammasta soveltamisesta.

”Muutos tuohon salailuun. Jos vanki ei itse ole kieltänyt tietojen antamista lähiomaisille.” (H1)

Esiin nousi myös vankien ihmisarvon ja oikeuksien kunnioittamisen tärkeys. Eri vankiloiden toisistaan eroavat käytännöt nähtiin epätasa-arvoisena vankeja kohtaan. Huomiota pitäisi vankien läheisten mukaan kiinnittää myös vankilan henkilökunnan koulutukseen, jotta heillä olisi valmiuksia huomioida työssään läheisten suru ja toimia asiakasystävällisesti. Näiden lisäksi yksi vastaaja nosti esiin vankien läheisten taloudelliseen tilanteeseen liittyvän asian. Hän kommentoi, että esimerkiksi Kansaneläkelaitoksen tuet eivät tavoita vankien läheisiä. Tällä hän tarkoitti sitä, että vangin puoliso ei ole oikeutettu lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen, vaikka hän käytännössä yksinhuoltaja onkin.

7.5 Vaasan vankilan henkilökunnan näkemyksiä vankien läheisten tilanteesta

Haastattelimme tutkimuksessamme neljää Vaasan vankilan henkilökunnan jäsentä. Kaikki henkilöt toimivat vankilassa hieman eri tehtävissä, sillä halusimme saada mahdollisimman monipuolisen kuvan henkilökunnan näkemyksistä. Haastatellut henkilöt olivat apulaisjohtaja, sosiaalityöntekijä, erityisohjaaja sekä rikosseuraamusesimies. Apulaisjohtajan sekä erityistyöntekijän haastattelut teimme Vaasan vankilassa heidän omissa työhuoneissaan. Haastatteluja ei nauhoitettu vaan vastaukset kirjattiin ylös haastattelutilanteessa. Sosiaalityöntekijän ja rikosseuraamusesimiehen yhteishaastattelun teimme Seinäjoen A-klinikan tiloissa. Tämän haastattelun nauhoitimme.

Kysyimme haastatelluilta vankilan henkilökunnan jäseniltä miten heidän vankilassaan huomioidaan vankien läheiset. Haastattelujen mukaan läheisten huomioiminen alkaa siitä, että vankeusrangaistuksen alkaessa vangille pyritään mahdollisimman nopeasti antamaan mahdollisuus olla yhteydessä läheisiinsä. Kaikki vastaajat toivat haastattelussa esiin myös eri tapaamismuodot, joiden avulla läheisillä on mahdollisuus pitää yhteyttä vankiin. Tapaamistilanteissa läheisiä vastaanottaessa heitä pyritään neuvomaan ja ohjaamaan tarpeen mukaan sekä hoitamaan tilanne mahdollisimman hienovaraisesti. Valvontahenkilöstö tekee yhteistyötä vankien läheisten kanssa myös esimerkiksi järjestelemällä poistumislupia tai lasten tapaamisia vankilan ulkopuolella.

Vankilan henkilökunta pyrkii tarjoamaan läheisten tarvitsemaa tietoa heidän ottaessaan yhteyttä. Henkilökunnalla on kuitenkin salassapitovelvollisuus, eli jos vanki ei ole antanut lupaa kertoa asioistaan, ei läheisten tiedusteluihin voi niiltä osin vastata. Vankilan henkilökunta ei myöskään voi pitää vangin läheisiä pääasiallisina asiakkaina, vaan ohjaa heitä tarvittaessa muiden palveluiden piiriin.

Vankilassa on myös mahdollista järjestää perhe- ja parisuhdeneuvotteluja. Neuvotteluja pidetään yleensä kriisitilanteissa, kuten vankeuden alussa tai lopussa. Muita tilanteita, joissa neuvotteluja järjestetään voivat olla esimerkiksi perheenjäsenen kuolema tai sairastuminen tai vangin avioero.

Yhteistyötä läheisten kanssa tehdään myös perheleireillä, joita järjestetään alueellisesti sekä vankiloittain. Alueellisesti järjestetyille leireille voi hakea mistä tahansa vankilasta Länsi-Suomen rikosseuraamusalueella ja paikallisesti järjestetyille leirille Vaasan vankilasta. Leireillä on aina oman teemansa mukaista ohjelmaa.

Tiedustelimme haastatelluilta myös miten erityisesti vankien lapset huomioidaan Vaasan vankilassa. Haastatteluissa kävi ilmi, että aina jos vankila saa tietää vangilla olevan alaikäisiä lapsia, heistä tehdään lastensuojeluilmoitus. Lastensuojeluviranomaisten kanssa yhteistyötä tehdään myös, jos lasten huoltajilla on erimielisyyksiä lasten tapaamisista. Lapsen ollessa huostaan otettu tapaamisista neuvotellaan lastensuojeluviranomaisten kanssa. Tilanteissa, joissa lasta ei haluta tuoda vankilaan tapaamaan vanhempansa, tapaaminen voidaan järjestää esimerkiksi turvakodilla.

Haastatteluissa nousi esiin myös näkemys siitä, että lapsia ei huomioida tarpeeksi. Parannettavaa olisi esimerkiksi tapaamiskäytännöissä siten, että perhetapaamiset olisivat vuorotellen pariskunnan keskinäisiä tai koko perheen yhteisiä tapaamisia. Näin koko perheen yhteisissä tapaamisissa lapset voisivat saada enemmän huomiota ja aikaa kun parisuhteen hoitoon olisi varattu erilliset tapaamiset. Eräs kehittämiskohde voisivat olla myös valvottujen tapaamisten käytännöt. Nykyisin valvoituissa tapaamisissa vangin ja vierailijoiden välillä on kosketuskielto. Lapset paremmin huomioon ottava tapaamismuoto antaisi vanhemmalle ja lapselle mahdol-

lisuuden koskea toisiaan ja pitää lasta esimerkiksi sylissä. Lasten kohtaamiseen kaivattaisiin haastattelujen mukaan enemmän koulutusta.

Kysyimme haastatteluissa, mitä tietoa Vaasan vankila tarjoaa vankien läheisille. Esiin nousivat vankilan Internet-sivut, jotka sijaitsevan rikosseuraamuslaitoksen Internet-sivujen alaisuudessa. Sivuilla kerrotaan muun muassa perustietoja vankilasta, sen toiminnasta ja henkilöstöstä. Muuten tarjottu tieto riippuu pitkälti läheisten tiedusteluista, joihin pyritään vastaamaan salassapitovelvollisuuden rajoissa.

Haastateltujen vankilan henkilökunnan jäsenten mukaan läheiset tiedustelevat useimmiten vankilan käytäntöihin liittyviä asioita, kuten yhteydenpitomahdollisuuksia. Paljon kysellään muun muassa tapaamiskäytäntöjä ja -aikoja, mitä tapaamisiin saa tuoda, miten vankiin saa yhteyden, koska puhelinajat ovat tai miten perhetaapaamisen voi saada. Myös vankilan toiminta sekä erilaiset kuntoutusmahdollisuudet sekä mahdollisuudet siviilityöhön tai -opiskeluun kiinnostavat haastattelujen mukaan läheisiä. Henkilökuntaa lähestytään myös kysymyksillä, jotka liittyvät rangaistusaikaan ja sen etenemiseen. Esimerkiksi sijoittelu, koevapaus sekä rangaistusajan suunnitelma ovat asioita, joita läheiset tiedustelevat.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksestamme saadut tulokset ovat samassa linjassa esittelemämme teoria-tiedon kanssa. Varsinkin luvussa Vankeusrangaistuksen vaikutuksia vangin läheisiin käymme läpi samoja asioita, joita vankien läheiset toivat esiin tutkimukses-samme. Kuten kyseisessä luvussa toteamme, rikoksesta epäillyn pidätys ja oikeu-denkäynti saattavat rikollisuuden muuttuneen luonteen vuoksi tulla hänen läheisel-leen täysin yllätyksenä. Näin oli käynyt myös kolmelle tutkimukseemme vastan-neelle henkilölle.

Tutkimuksessamme vankien läheiset kuvailivat tilannetta sillä hetkellä, kun heille läheinen ihminen lähti suorittamaan vankeusrangaistustaan esimerkiksi sanoilla paniikki, kaaos, suru, masennus, tuska. Samanlaisista tunnetiloista kerromme opinnäytetyömme teoriaosuudessa, kohdassa Vankeusrangaistuksen emotionaa-lisia vaikutuksia. Samassa kappaleessa mainitaan myös vankien läheisten mah-dollisesti tuntema helpotus siitä, kun tuomittu läheinen joutuu vankilaan. Samoilla linjoilla oli myös yksi tutkimukseemme vastanneista henkilöistä.

Teoriaosuutemme luvussa Vankeusrangaistuksen vaikutuksia vangin läheisiin ker-romme erilaisista yhteydenpitomuodoista vangin ja hänen läheisensä välillä. Juuri näitä tietoja vankien läheiset olisivat kaivanneet tutkimuksemme mukaan. Tähän samaan lopputulokseen oli päätyntä myös Marjatta Kaurala (2009, 23) vuoden 2008 loka-marraskuussa tekemässään selvityksessä vankien läheisten sosiaali-sesta tilanteesta. Voimme siis esittää kysymyksen, miksi tiedon jakamiseen vanki-lan käytännöistä ei ole tullut vankien läheisten kaipaamaan parannusta, vaikka aikaa näiden tutkimusten välillä on kuitenkin kulunut kaksi vuotta.

Osa vankien läheisistä halusi lisää tietoa vangin kuntouttamiseen liittyvistä asiois-ta, kuten vankien koulutuksesta tai vankien parissa tehtävästä kuntouttavasta työstä. Vankeinhoito luvussa sekä Vaasan vankilasta kertovassa kappaleessa tuomme esiin myös sitä näkökulmaa, että vankilan tavoite on rankaisemisen lisäk-si toimia kuntouttavana laitoksena.

Opinnäytetyömme teorian mukaan vankien läheiset saattavat tarvita tukea myös taloudellisten asioiden hoitamiseen. Meidän tutkimuksessamme ainoastaan yksi vangin läheinen oli nostanut esiin taloudelliset asiat. Mietimme, mistä tämä johtuu. Ajatuksenamme oli kyselylomaketta suunniteltaessa se, että vankien läheiset voivat itse määritellä, mitä he haluavat tuoda esiin tiedon tarpeestaan. Kuten tutkimustuloksista käy ilmi, suurin osa vankien läheisistä ilmoitti haluavansa tietoa vankilan käytännöistä eli vankilassa olevaan läheiseensä liittyvistä asioista. Näitä asioita olivat esimerkiksi yhteydenpito vangin kanssa, vankilan kuntoutusmahdollisuudet ja rikosprosessin kulku. Jos mietimme tätä asiaa tutkimuskysymyksemme suunnassa, vankien läheisiä eniten askarruttavat asiat liittyivät nimenomaan vankilassa olevaan henkilöön. Tämä on mielestämme luonnollista, koska kyse on useimmille vastaajille keskeisestä henkilöstä heidän jokapäiväisessä elämässään. Toisin sanoen vankien läheisten vastausten voidaan ajatella peilaavan asioiden tärkeysjärjestystä heidän elämässään eli ihmissuhteet tulevat ennen taloudellisia asioita. Toisaalta taloudellisen tukeen liittyvien puuttuvien kommenttien voidaan katsoa johtuvan myös tutkimuksemme puutteellisesta kysymyksenasettelusta. Katsomme kuitenkin, että vastaajat ovat tuoneet esiin juuri niitä asioita, joista uskovat olevan hyötyä tuleville vankien läheisille. Tähän päädyimme siksi, että vastaajat ovat tutkimukseemme osallistuessaan olleet tietoisia tutkimustulosten pohjalta valmistuvasta läheisten oppaasta.

Edellä mainitut asiat olivat niitä, joita vankien läheiset kertoivat tutkimuksemme mukaan kaipaavansa läheisensä vankeusrangaistukseen liittyen. Ongelma tutkimuksemme mukaan on siinä, että suurin osa vankien läheisistä ei ollut saanut tarvitsemaansa tietoa miltään viranomaistaholta, vaan heidän oli pitänyt se itse etsiä parhaan kykynsä mukaan. Tämä aiheutti selvästi negatiivista suhtautumista vankeinhoitoon liittyviä viranomaistahoja kohtaan. Niin sanottu uutispimento tuntui muutenkin vallitsevan vankien läheisten keskuudessa tutkimuksemme mukaan. Sama asia tulee ilmi Läheisten tuen ja tiedon tarve kappaleessa, jossa kerromme vaitiolovelvollisuuden ja tutkinnallisten syiden olevan esimerkiksi esteenä sille, että vankien läheisille ei kerrota tuomiota tai tuomion suorittamispaikkaa. Nämä olivat kuitenkin juuri niitä asioita, joihin vankien läheiset myös halusivat vastauksia.

Vankien läheisiltä keräämämme tutkimusaineisto oli pääosin samassa linjassa Vaasan vankilan henkilökunnan ajatusten kanssa vankien läheisten tilanteesta. Vaasan vankilan henkilökunnan näkemyksen mukaan vankien läheiset kaipaavat tietoa vankilan yhteydenpitokäytännöistä, kuten tapaamisista ja puhelinyhteyksistä. Lisäksi vankien läheiset lähestyvät henkilökuntaa kysymyksillä vankilan kuntouttavista toimista, siviilityö- ja koulutusmahdollisuuksista sekä rangaistusajan etenemisestä. Nämä olivat juuri niitä samoja asioita, joita vankien läheiset itse kertoivat tarvitsevänsä läheisen vankeusrangaistuksen aikana. Vankilan henkilökunta kertoi pyrkivänsä vastaamaan vankien läheisten esittämiin kysymyksiin, mikäli se on salassapitovelvollisuuden nimissä mahdollista. Uskoaksemme juuri salassapitovelvollisuus aiheuttaa ristiriitaisia näkemyksiä läheisen vankeusrangaistukseen liittyvän tiedon saannissa vankien läheisten ja vankilan henkilökunnan välillä. Vankien läheisten kokemuksen mukaan tiedon jakaminen viranomaistaholta läheisen vankeusrangaistukseen liittyen oli olematonta tai vähäistä. Suurin osa vankien läheisistä koki joutuneensa etsimään tietoa itse. Vankilan henkilökuntaa tiedonjakamisessa rajoittaa salassapitovelvollisuus, jolloin he eivät voi kommentoida vankiin liittyviä asioita ellei vanki itse ole antanut siihen lupaa. Vaasan vankilan työntekijähaastattelusta käy ilmi, että vangin pitää nimenomaan antaa suostumuksensa siihen, että hänen tietojaan voidaan antaa kolmannelle osapuolelle. Toisin sanoen lähiomainenkaan ei saa mitään vankiin liittyvää tietoa ellei vanki itse anna siihen suostumustaan. Läheiselle ei voida kertoa edes sitä, onko vanki kyseisessä vankilassa sisällä. Vankilan henkilökunnan on ilman muuta toimittava lain velvoittamissa puitteissa, mutta ymmärrämme hyvin myös sen, että huolissaan olevat vankien läheiset kokevat tilanteen tietojen tahallisenä pimittämisenä.

Sekä vankien läheisiltä että Vaasan vankilan henkilökunnalta saamamme tiedon valossa läheisen oppaan sisältö oli kohtalaisen helppo määritellä. Pääpaino oppaassa on vankilan käytännöillä. Tämä on perusteltua nimenomaan vankien läheisten itsensä määrittelemän tiedon tarpeen valossa sekä sen vuoksi, että opasta tullaan jakamaan Vaasan vankilassa tuomiotaan suorittavien vankien läheisille. Opas sisältää esimerkiksi tiedon Vaasan vankilan vierailupäivistä kellonaikoihin sekä listan aineista ja esineistä, joita vangilla ei ole lupa ottaa haltuun. Oppaasta löytyvät lisäksi selkeät yhteystiedot Vaasan vankilaan sekä vankien läheisten kan-

nalta merkityksellisten henkilökunnan jäsenten työtehtävät. Tähän päädyimme siksi, että läheiset tavoittaisivat sen työntekijän, joka – riippuen asiasta – osaa auttaa parhaiten. Tässä kohdin koimme erittäin tarpeelliseksi painottaa sitä, että vangin on annettava suostumus asioidensa kertomiseen kolmannelle osapuolelle, vaikka se kolmas osapuoli olisi vangin omainen. Muussa tapauksessa vankilan henkilökuntaa sitoo salassapitovelvollisuus vangin asioissa. Toivomme, että tämä tieto auttaa vankien läheisiä edelleen opastamaan vankia suostumuksen antamisessa, jolloin tiedon saanti läheisten osalta helpottuu huomattavasti. Toivomme myös, että tarkempi tieto salassapitovelvollisuudesta poistaa vankilakulttuurin ympärillä leijuvaa salaperäisyyttä.

Oppaasta puuttuu kuvaus rikosprosessin kulusta, vaikka vankien läheisten mukaan tämä olisi heille tarpeellinen tieto. Emme liittäneet rikosprosessin kulkua oppaaseen yksinkertaisesti siitä syystä, että katsomme oppaan palvelevan nimenomaan vankeusvankien läheisiä, jolloin rikosprosessi on käyty jo läpi. Toiseksi tutkintavankeja koskevat käytännöt poikkeavat vankeusvankeja koskevista käytännöistä, jolloin oppaaseen olisi pitänyt eritellä, mitkä asiat koskevat vankeusvankeja ja mitkä tutkintavankeja. Halusimme pitää oppaan kuitenkin yksinkertaisena ja yleispätevänä koskemaan tuomittujen rikoksentekijöiden läheisiä.

Koska vankien läheiset ilmoittivat tutkimuksessamme, että tietoa läheisen vankeusrangaistukseen liittyen on vaikea saada, kokosimme oppaaseen tukea ja apua tarjoavien tahojen yhteystietoja. Lisäksi esittelimme näiden tahojen tarjoamia palveluita. Ajatuksemme oli, että vaikka tietoa pitäisi jatkossakin itse etsiä, oppaasta löytyvät yhteystiedot helpottavat etsintää. Painettua vankien läheisten opasta tullaan jakamaan Vaasan vankilassa tuomiotaan suorittavien vankien läheisille, mutta kuten tutkimuksestakin käy ilmi, Internet tiedonhakupaikkana on vertaansa vaila. Siksi opas tullaan laittamaan myös Internetiin Vaasan vankilan sivuille.

Tutkimuksemme mukaan useimmat vankien läheiset olivat sitä mieltä, että vankila on oikea taho jakamaan tietoa läheisen vankeusrangaistukseen liittyen. Vankila oppaan jakopaikkana on siis perusteltu. Läheisen opas tarjoaa tiivistetysti tietoa Vaasan vankilan käytännöistä, mutta myös valtakunnallisesti toimivien tukea ja

apua tarjoavien palvelutahojen yhteystietoja. Läheisen oppaan voi saada sekä painettuna versiona että sähköisessä muodossa, jolloin sen voi olettaa palvelevan asiakaskuntaa laajemmaltikin. Ehkä vangin läheisellä on syystä tai toisesta mahdollonta tulla vankilaan, jolloin häntä voidaan opastaa lataamaan läheisen opas Internetistä. Vaikka vankien läheisten ensisijainen toive oli saada henkilökohtaista neuvontaa liittyen läheisensä vankeusrangaistukseen, ei siihen aina löydy mahdollisuutta läheisen toivomalla tai tarvitsemalla hetkellä. Tällaisia tilanteita varten läheisen opas voi toimia myös niin sanottuna ensiapuna. Toivomme läheisen oppaan toimivan Vaasan vankilassa nimenomaan sillä tavalla, että yksikään vangin läheinen, joka tietoa tarvitsee, ei jäisi enää sitä vaille.

9 POHDINTA

Opinnäytetyömme tekeminen on ollut pitkä prosessi, jonka aikana olemme kokeneet niin innostusta ja onnistumisen tunteita kuin pettymystä ja motivaation puutetakin. Synkkinä hetkinä on ollut erityisen tärkeää, että meitä tekijöitä on ollut kaksi. Kun toisen voimat ovat huvenneet, toinen on toiminut kannustajana ja uskon luoja. Työn tekeminen on opettanut meitä monella tapaa. Koemme olevamme erityisen onnekkaita, koska olemme saaneet tutustua useimmille täysin vieraan väestöryhmän, vankien läheisten, ajatuksiin ja kokemuksiin. Heidän kokemuksensa auttoivat meitä varsinaisen tutkimusongelman lisäksi ymmärtämään, miten laajasti vankeusrangaistus vaikuttaa läheisten elämään, ja millaisessa byrokratian verkossa läheiset joutuvat toimimaan. Toivomme, että opinnäytetyöstämme välittyisi sama viesti kaikille sen lukeville, ja näin ymmärrys vankien läheisten tilanteesta lisääntyisi. Lisäksi toivomme, että suunnittelemamme vankien läheisten opas tarjoaisi mahdollisimman kattavasti Vaasan vankilassa olevien vankien läheisille heidän tarvitsemaansa tietoa ja opastaisi heitä hakemaan oikeanlaista apua tilanteeseensa, oli se sitten millainen tahansa.

Työskennellessämme tulevaisuudessa sosionomeina (AMK) vankien läheiset ovat eräs mahdollinen asiakasryhmä, jonka kanssa tehtävään yhteistyöhön koulutuksemme antaa hyvät lähtökohdat. Sosionomien (AMK) eettiseen osaamiseen kuuluu tasa-arvon ja suvaitsevaisuuden edistäminen sekä huono-osaisuuden ehkäiseminen (Sosionomin (AMK) ydinosaminen, [viitattu 29.4.2011]). Vankien läheisten aseman parantaminen sekä palvelujen piirissä että yhteiskunnan jäsenenä edellyttää muutosta sekä itse vankien läheisten suhtautumisessa itseensä, että laajemmin yhteiskunnallisella tasolla. Sosionomien (AMK) koulutus antaa valmiudet yhteiskunnallisesti vaikuttavan työn tekemiseen. Muutosta ei tapahdu ellei asioista uskalleta puhua ja tehdä niitä näkyviksi. (Arki, arvot, elämä... 2009, 25-26.) Vankien läheisten tilanteen kohdalla tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että heille kohdennettujen palveluiden puuttumisesta pitää saada tieto sekä päättäjille että julkisuuteen, jolloin asiasta voidaan keskustella ja pyrkiä saamaan muutosta heidän tilanteeseensa.

Koska vankien läheisille asiakasryhmänä ei ole olemassa kohdennettuja palveluita, heidän täytyy tällä hetkellä hyödyntää olemassa olevia peruspalveluita. Kynnys avun hakemiseen voi olla suuri ja oikeiden palvelujen löytäminen laajalta palvelukentältä hankalaa. Sosionomit (AMK) tuntevat hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta tuottavat palvelujärjestelmät ja osaavat ohjata asiakkaita oikeiden palvelujen piiriin (Sosionomin (AMK) ydinosaaminen, [viitattu 29.4.2011]). Ongelma tässä on se, että mistä esimerkiksi palveluohjaajana toimiva sosionomi (AMK) tavoittaa vangin läheisen, ellei vangin läheinen tule itse hakemaan apua? Ja toisaalta, miten vangin läheinen osaa hakea apua palveluohjaajalta, ellei tiedä tämän olemassaolosta? Tässä olisi sosionomeille (AMK) työsarkaa kahdestakin näkökulmasta ajateltuna. Ensinnäkin vankien läheisten hyvinvoinnin turvaamiseksi tarvittaisiin juuri heille kohdennettuja palveluja, joiden luomiseen sosionomeilla (AMK) on tutkimuksellista kehittämisosaamista. Vankien läheisille suunnattujen palvelujen kehittämisen lisäksi tarvittaisiin yhtenäinen asiakaspolku vangin läheisen ja hänen asuinkuntansa palveluntarjoajien välillä. Tähän näemme olevan rajoitetusti mahdollisuuksia sosiaali- ja terveysalan työntekijöitä sitovan salassapitovelvollisuuden vuoksi. Vankilat ovat oikeastaan ainoita laitoksia, joissa vankien läheisiä varmuudella tavataan. Vankiloissa vankien läheisiä ei kuitenkaan voida pitää pääasiallisina asiakkaina, mutta ehkä niihin voitaisiin kehittää jokin käytäntö, jolla vankien läheisiä voitaisiin auttaa kunnissa työskentelevien sosiaalialan ammattilaisten vastaanotoille. Toisin sanoen vankilassa olisi työntekijä, joka tapaisi uuden vangin läheiset heti vankeusrangaistuksen aluksi ja ohjaisi heidät heidän omissa asuinkunnissaan työskentelevien sosiaalialan ammattilaisten luo, jotka olisivat perehtyneet niihin palveluihin, joilla vankien läheisiä voidaan auttaa. Tämä on paljon erilaisia resursseja vaativa käytäntö, mutta ehkä siinä on joitain kehittämiskelpoisia ajatuksia.

Koska vankien läheiset ovat vielä melko näkymätön väestöryhmä, jatkomahdollisuuksia opinnäytetyöllemme on lukuisia. Edellä mainitun asiakaspolun mahdollisten toteuttamistapojen kartoittaminen ja suunnittelu voisi olla yksi mahdollinen opinnäytetyön aihe. Toinen erittäin tärkeä aihe olisi vankien lasten aseman parantaminen esimerkiksi kehittämällä vankiloiden tapaamiskäytäntöjä. Lisäksi vankien läheisten oppaan tekeminen eri-ikäisille lapsille heidän kehitystasonsa huomioon

ottaen auttaisi parantamaan vankien lasten asemaa. Vankien läheiset toivat tutkimuksessamme esiin myös tarpeen tietää rikosprosessin kulusta. Pitäisikö siis rikoksesta epäiltyjen henkilöiden läheisille olla oma oppaansa, josta selviäisi, minäläinen prosessi heillä on edessään ja mistä voi saada tukea kyseisessä tilanteessa?

Lopuksi haluamme mainita vielä muutamia asioita läheisten oppaan tekemisestä. Oppaan sisältö perustuu Vaasan vankilan henkilökunnalta saamiimme tietoihin, mitä vankien läheisten olisi hyvä tietää sekä tutkimuksestamme saatuihin tietoihin vankien läheisten tiedon tarpeesta läheisen vankeusrangaistuksen aikana. Oppaan ulkonäölle Vaasan vankilan henkilökunta ei asettanut muita ehtoja kuin että sen täytyy olla yksinkertainen ja selkeä. Mielestämme onnistuimme hyvin oppaan toteuttamisessa. Läheisen opas sisältää tiivistetysti tietoa sekä vankien läheisiä että Vaasan vankilan henkilökuntaa tyydyttävällä tavalla, se on helppolukuinen ja väriykseltään rauhallinen. Oman ammatillisen kasvumme kannalta oppaan suunnittelu on harjaannuttanut meitä ennen kaikkea kahden erilaisen tahon, vankien läheisten ja Vaasan vankilan henkilökunnan, näkemysten yhteensovittamiseen. Voimme sanoa, että tällä kerralla työ oli helppo. Mietimme kuitenkin tulevaisuutta ja niitä erilaisia asiakasryhmiä ja työnantajatahoja, joiden kanssa työtä pitäisi tehdä molempia osapuolia tyydyttävällä ja palvelevalla tavalla. Epäilemme, että aina se ei tule olemaan kovin yksinkertaista.

Tahdomme kiittää kaikkia opinnäytetyöprosessissamme mukana olleita henkilöitä, erityisesti vankien läheisiä, jotka vastasivat kyselyymme ja antoivat haastatteluja sekä Vaasan vankilan henkilökunnan jäseniä, jotka myös olivat haastateltavina sekä auttoivat oppaan valmistamisessa.

LÄHTEET

Ahokas T. 2010. Tietä vankien läheistyölle. Talentia 37 (9), 6-9.

Arki, arvot, elämä, etiikka. 2009. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki: Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry.

Denzin, N.K. 1970. The research act. Chicago: Aldine.

Eerikäinen K. 2002. Erityiskysymykset: tutkintavangeista. Teoksessa: M. Salminen & K. Toivonen (toim.) Vankeinhoidon perusteet. Helsinki: Tietosanoma OY, 174-182.

Eskola, J & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4.p. Tampere: Vastapaino.

Heinonen, H. Ei päiväystä. Vangin lapsen asema ja oikeudet lastensuojelussa. [Verkkosivu]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 5.3.2011]. Saatavana: <http://www.porttivapauteen.fi/yhteiset/index.php?id=586>

Henkilöstö. Ei päiväystä. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: RISE keskushallinto. [Viitattu 28.1.2011]. Saatavana: <http://www.rikosseuraamus.fi/27770.htm>

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 10. uud. p. Helsinki: Tammi.

Hypén, K. 2002. Interventiot: riski- ja tarvearviot rangaistusajan apuna. Teoksessa: M. Salminen & K. Toivonen (toim.) Vankeinhoidon perusteet. Helsinki: Tietosanoma OY, 202-220.

Ilmoitus vankiluvusta 1. päivänä tammikuuta 2010. 1.1.2010. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: RISE keskushallinto. [Viitattu 3.2.2011]. Saatavana: <http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/a6vbts.pdf>

Karjalainen, T. 2002. Vangin perhe. Teoksessa: Aalto, K., Tiihonen, A-L., Toivainen, S. & Ylikarjula, S. Sielunhoidon aikakauskirja nro 14: rikos ja rangaistus. Helsinki: Kirkon koulutuskeskus.

Kaurala, M. xxxxxxxx.xxxxxxx@xxxx.fi 16.3.2011. Tiedustelusi vankien omaisista. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Aino Kangasniemi. [Viitattu 22.4.2011].

Kaurala, M. xxxxxxxx.xxxxxxx@xxxx.fi 19.5.2011. Tiedustelusi vankien omaisista. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Aino Kangasniemi. [Viitattu 22.5.2011].

- Kaurala, M. 2010. Vankiperheiden mahdollista saada nyt elatustukea Kelalta. [Verkkosivu]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 5.3.2011]. Saatavana: <http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/?id=246&selArticle=136>
- Kaurala, M. 2009. Mitä kuuluu vangin läheisille? Sosiaalisen tilanteen kartoitus. [Verkkojulkaisu]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 9.2.2011]. Saatavana: <http://www.krits.fi/DOKUMENTS/mitakuuluuvanginlaheisille.pdf>
- Kesäleiri perheille 2011. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Vankien läheiset ry. [Viitattu 6.3.2011]. Saatavana: <http://www.vankienomaiset.fi/?id=159>
- Koskinen, J. 14.1.2002. Vaasan vankilan vihkiäisissä 14.1.2002. [Verkkojulkaisu.] Helsinki: Oikeusministeriö. [Viitattu 27.1.2011.] Saatavana: <http://www.om.fi/12973.htm>
- Kriminaaliasiamiestoiminta. Ei päiväystä. [WWW-dokumentti]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 3.11.2010]. Saatavana: <http://www.krits.fi/PALVELUT/kriminaaliasiamieessivu2.shtml>
- Kriminaalihuollon tukisäätiö. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 4.4.2011]. Saatavana: <http://www.krits.fi/S/saatosivu.shtml>
- L 11.6.1999/731. Suomen perustuslaki.
- L 23.9.2005/767. Vankeuslaki.
- L 13.4.2007/417. Lastensuojelulaki.
- Laine, M. 2007. Kriminologia ja rankaisun sosiologia. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Lappi-Seppälä, T. & Niemi, H. 22.10.2009. Rikollisuustilanne 2008: Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 247. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. [Viitattu 3.2.2011]. Saatavana: <http://www.optula.om.fi/uploads/w0du6vk6ih4p3rv.pdf>
- Lapsiasiavaltuutettu otti kantaa lasten asemaan vankien perheissä. 27.4.2009. [WWW-dokumentti]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 14.2.2011]. Saatavana: <http://www.porttivapauteen.fi/rikostaustaiset/ajankohtaista/uutinen/?id=21&selArticle=72>
- Lauerma, H. 2009. Pahuuden anatomia: pahuus, hulluus, poikkeavuus. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Leirien sisältö. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Vapautuvien Tuki ry. [Viitattu 25.2.2011]. Saatavana: <http://www.vapautuvientuki.fi/Suomeksi/Leirit/Leiriensis%C3%A4lt%C3%B6/tabid/5747/language/en-US/Default.aspx>

- Litmanen, I. Ei päiväystä. Miten vankilassa voi hoitaa parisuhdetta ja vanhemmuutta? [WWW-dokumentti]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 14.2.2011]. Saatavana: <http://www.porttivapauteen.fi/yhteiset/index.php?id=573>
- Metsämuuronen, J. 2009. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä 2. 4. p. Helsinki: International Methelp.
- Mies- ja naisrangaistusvankien päärikos 1.5.2008. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: RISE Keskushallinto. [Viitattu 11.3.2011]. Saatavana: <http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/ifzucd.pdf>
- Mistä apua vankien läheisille?. Ei päiväystä. [WWW-dokumentti]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 3.11.2010]. Saatavana: http://www.porttivapauteen.fi/yhteiset/tietopankki/tietoa_vankiloista/mista_apua_vankien_laheisille/?id=426
- Muuluvuori, M-L. 15.6.2009. Vangit aluevankiloittain ja vankiloittain 1.5.2009. [Verkkajulkaisu]. Rikosseuraamusvirasto. [Viitattu 3.2.2011]. Saatavana: <http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/8t4ij5g.pdf>
- Myhrberg, P. 2002. Toiminnan lähtökohdat: rangaistusten täytäntöönpano. Teoksessa: M. Salminen & K. Toivonen (toim.) Vankeinhoidon perusteet. Helsinki: Tietosanoma OY, 49-78.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.
- Nieminen, R. Ei päiväystä. Perheleiritoiminta vankiloissa. [Verkkosivu]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 5.3.2011]. Saatavana: <http://www.porttivapauteen.fi/yhteiset/index.php?id=587>
- Opas Vaasan vankilan vangeille. 2011. Vaasa: Vaasan vankila.
- Organisaatio. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu.] Helsinki: RISE Keskushallinto. [Viitattu 31.1.2011]. Saatavana: <http://www.rikosseuraamus.fi/49205.htm>
- Perhe muurin toisella puolella. 2003. Työryhmän mietintö. Vammala: Rikosseuraamusvirasto.
- Puhelinneuvonta. 24.11.2009. [WWW-dokumentti]. Oikeuslaitos. [Viitattu 8.2.2010]. Saatavana: <http://www.oikeus.fi/tulostus/32551.htm>
- Pöyhönen, L., Tuomainen, M. & Purhonen, K. (toim.) Ei päiväystä. ”Kumpi tätä tuomiota oikein suorittaa?!”: Jyväällä –projekti 2006-2009. Tyynelän Kehittämiskeskuksen osahankkeen asiakastyön kuvaus. [Verkkajulkaisu]. Tyynelän Kehittämiskeskus. [Viitattu 8.2.2011]. Saatavana: http://www.kirkkopalvelut.fi/images/stories/pieksamaki/tyynela/dokumentit/loppu_raportit_ymys/Jyvalla_Tyynela_asiakastyonraportti_2009.pdf

- Rikoksentehtäjän läheisten tuen tarpeita selvitettiin. 17.12.2009. [WWW-dokumentti]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 3.11.2010]. Saatavana: <http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/?id=246&selArticle=106>
- Rikosseuraamuslaitos on rikosseuraamusalan uusi viranomaisena. 26.1.2010. [Verkkajulkaisu]. Helsinki: Sininauhaliitto. [Viitattu 28.1.2011]. Saatavana: http://www.sininauhaliitto.fi/ajankohtaista/lue_lisaa_uutisia/uutiset_2010/rikosseuraamuslaitos_on_rikosseuraamusalan_uusi_viranomaisena/
- Sassi, T. 2011. Projektikoordinaattori. Kriminaalihuollon tukisäätiö. Puhelinkeskustelu 14.3.2011.
- Sassi, T. & Huhtimo, P. (toim.) 21.12.2006. Kun perhe lusii: Opas vapaudessa rikostaustaisten henkilöiden ja heidän perheidensä kanssa toimiville. [Verkkajulkaisu]. Kriminaalihuollon tukisäätiö. [Viitattu 30.1.2011]. Saatavana: http://www.krits.fi/DOKUMENTS/Kun_perhe_lusii.pdf
- Sillanpää, P. 2011. Toiminnanjohtaja. Vapautuvien Tuki ry. Puhelinkeskustelu 25.2.2011.
- Silverman, D. 2000. Doing qualitative research: a practical handbook. London: Sage.
- Sosionomin (AMK) ydinosaaminen. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö. [Viitattu 29.4.2011]. Saatavana Intra -tietokannasta: Vaatii käyttöoikeuden.
- Syrjälä, L, Ahonen, S, Syrjäläinen, E & Saari, S. 1995. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Talous- ja velkaneuvojat. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kuluttajavirasto. [Viitattu 25.2.2011]. Saatavana: <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/velkaneuvo.aspx>
- Toiminta. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Helsinki: RISE keskushallinto. [Viitattu 28.1.2011]. Saatavana: <http://www.rikosseuraamus.fi/27769.htm>
- Tourunen, J. 2002. Toiminnan lähtökohdat: vankiloiden sosiaalinen rakenne ja konfliktitilanteet. Teoksessa: M. Salminen & K. Toivonen (toim.) Vankeinhoidon perusteet. Helsinki: Tietosanoma OY, 26-33.
- Tukea vapautumisen haasteisiin. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Vapautuvien Tuki ry. [Viitattu 3.11.2010]. Saatavana: <http://www.vapautuvientuki.fi/Etusivu/tabid/5042/language/en-US/Default.aspx>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vaasan vankila – lisärakennuksen ja perusparannuksen vihkiäiset. 14.1.2002. [Verkkajulkaisu.] Helsinki: Senaatti-kiinteistöt. [Viitattu 27.1.2011.] Saatavana: <http://www.senaatti.com/document.asp?siteID=1&docID=182>

Vilkama-Latvala, M. 8.4.2008. [WWW-dokumentti]. Kun perheenjäsen on vankilassa... Vankien Omaiset VAO ry. [Viitattu 11.2.2011]. Saatavana: http://www.krits.fi/vankienomaiset/PUHJOHTAPALSTA/puhjoht0408_13.shtml

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

LIITTEET

Liite 1. Lomakehaastattelu/kyselylomake vankien läheisille

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyönämme tutkimusta vankien läheisten tiedon tarpeesta vankeusrangaistuksen suorittamisen aikana. Tutkimuksen pohjalta valmistamme vankien läheisille tietolehtisen, jota tullaan käyttämään Vaasan vankilassa. Toivomme saavamme vastauksia eri puolella Suomea vankeusrangaistustaan suorittavien/suorittaneiden vankien läheisiltä saadaksemme mahdollisimman kattavan kuvan tiedon tarpeesta. Jos sinulla on kysyttävää tai haluat lisätietoja tutkimuksestamme, voit ottaa yhteyttä sähköpostiosoitteeseen opinnaytetyo@live.fi tai puhelimitse numeroon 040-8178262. Vastaukset tullaan käsittelemään luottamuksellisesti.

Yhteistyöstä kiittäen,

Aino Kangasniemi ja Minna Männikkö

Jos läheisesi on ollut vankilassa useammin kuin kerran, toivomme Sinun vastaavan kysymyksiin ensimmäisen kerran perusteella. Eroavaisuuksia eri vankeusrangaistuskertojen tiedon tarpeen välillä voit pohtia kohdassa yhdeksän.

Taustatiedot

1. Vastaajan sukupuoli:

Vankeusrangaistusta suorittavan / suorittaneen henkilön sukupuoli:

2. Vastaajan ikä:

Vankeusrangaistusta suorittavan / suorittaneen henkilön ikä:

3. Mikä on suhteesi vankeusrangaistusta suorittavaan/suorittaneeseen henkilöön?

4. Milloin läheisesi vankeusrangaistus alkoi?

5. Kuinka pitkä vankeusrangaistus on/oli?

6. Miten kuvailisit tilannetta, jolloin läheisesi lähti suorittamaan vankeusrangaistustaan?

Tiedon tarve

7. a) Minkälaista tietoa olet saanut läheisesi vankeusrangaistukseen liittyen?

b) Mistä/keneltä sait tietoa? Hankitko tiedon itse vai tarjottiinko sitä sinulle?

c) Missä muodossa saamasi tieto oli? Mikä väline on paras tiedottamiseen (esim. netti, suullinen tieto, lehtinen)?

d) Missä vaiheessa läheisesi vankeusaikaa olet saanut tietoa, jota tarvitsit?

Tuntuiko ajankohta silloin oikealta?

8. a) Minkälaista tietoa olisit kaivannut läheisesi joutuessa vankilaan sekä vankeusrangaistuksen edetessä?

b) Missä muodossa annettu tieto olisi saavuttanut sinut parhaiten?

c) Kuka/Mikä olisi ollut mielestäsi oikea taho jakamaan tietoa?

d) Mikä olisi mielestäsi ollut paras ajankohta tiedon vastaanottamiseen tai milloin olisit erityisesti kaivannut jotakin tietoa?

9. Mitä muuta haluaisit lisätä kertomaasi?

Liite 2. Lomakehaastattelu Vaasan vankilan työntekijöille

- Miten Vaasan vankilassa huomioidaan vankien läheiset?

- Miten erityisesti vankien lapset otetaan huomioon?

- Mitä tietoa vankien läheisille tarjotaan?

- Minkälaista tietoa vankien läheiset haluavat?

- Mikä teidän mielestänne on tärkeää tietoa vankien läheisten kannalta?

- Keihin vankilan henkilökunnan jäseniin läheisillä on mahdollisuus ottaa yhteyttä?

- Mistä vankilan käytännöistä vankien läheisten on hyvä tietää?

- Mitä tietoa Vaasan vankilasta ja vangeista haluaisitte sisällyttää infolehtiseen?

Liite 3. Läheisen opas

Sisällysluettelo

Johdanto.....	1
Vaasan vankila.....	2
Vangeille suunnattu toiminta...	3
Yhteydenpito vangin kanssa....	5
Vankilan henkilökunta ja yhteystiedot.....	13
Tukea ja apua läheisille.....	15

Johdanto

Kun ihminen joutuu vankilaan, vaikutukset ulottuvat itse vangin lisäksi usein myös hänen lähipiiriinsä.

Läheiset käsittelevät asiaa kukin omasta näkökulmastaan ja tilanteen herättämä tunteiden kirjo voi olla laaja: sokki, häpeä, suru, tuska, pelko, ahdistus, katkeruus, syyllisyys, helpotus...

Eräs suurimpia muutoksia on se, että vangittu henkilö ei olekaan enää läsnä arkielämässä ja yhteydenpito tapahtuu vankilasta käsin rajoitetusti.

Vankilaelämään liittyy myös sääntöjä ja käytäntöjä, jotka koskettavat myös läheisiä, esimerkiksi yhteydenpitomahdollisuuksia koskien.

Tämän oppaan tarkoituksena on tarjota läheisille tietoa Vaasan vankilan käytännöistä, henkilökunnasta sekä muista tahoista, joihin voi ottaa yhteyttä tukea tarvitessaan.

Vaasan vankila

Vaasan vankila on Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen kuuluva tutkinta- ja sijoitusvankila, jossa on yhteensä 64 vankipaikkaa.

Vankipaikoista 61 on miehille ja 3 naisille. Tutkintavankeuteen Vaasan vankilaan sijoittuvat ne vangit, joiden syytejuttu on esillä Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan käräjäoikeuksissa.

Vangeille suunnattu toiminta

Tutkintavangeilla on mahdollisuus osallistua vankilan järjestämiin tai hyväksymiin toimintoihin.

Vankeusvangeilla puolestaan on velvollisuus osallistua niihin. Työtoimintana vangeille tarjotaan työtä puutyöhuoneella, metallipajalla, maalaamossa, vaatevarastolla sekä siivous-, rakennus- ja ulkotöissä. Erilaisiin työpaikkoihin vangit sijoitetaan haastattelun perusteella. Vankeusvangilla on lisäksi mahdollisuus anoa siviilityölupaa, mikäli hänellä on työpaikka vankilan ulkopuolella ja työnantaja hyväksyy työssä käymisen vankilasta käsin.

Vangeilla on myös opiskelumahdollisuus. Opintoina tarjotaan peruskoulu- ja lukioaineita aina ammatilliseen koulutukseen saakka. Vankeusvangit voivat opiskella myös vankilan ulkopuolella erilaisissa oppilaitoksissa.

Kuntoutustoiminta Vaasan vankilassa painottuu päihdekuntoutukseen. Joka vuosi vankilassa alkaa yhteisöhoidollinen kristillinen päihdekuntoutusosaston ohjelma, jonka kesto on kuusi kuukautta. Tämän lisäksi vankilassa järjestetään lyhyempiä kursseja, joiden tarkoitus on motivoida ja tukea vankeja päihteettömyyteen.

Vapaa-ajallaan vangit voivat harrastaa ulkoilua, käydä kuntosalilla, käyttää liikuntahallia, askarrella, käydä hengellisissä tilaisuuksissa tai AA-ryhmässä, käyttää kirjaston palveluita, osallistua vankien lauluryhmään, käyttää tietokonetta tai pyytää itselleen vierailijaa Suomen Punaisen Ristin vankilavierailutoiminnan kautta.

Yhteydenpito vangin kanssa

Vankeinhoidossa vangin ja läheisten välinen yhteydenpito on mahdollista tapaamisten, kirjeenvaihdon, puheluiden ja lomien kautta sekä joskus myös perheleireillä.

Tapaamiset

Valvottuja tapaamisia järjestetään lauantaisin ja sunnuntaisin sekä juhlapäivinä klo 12.00, 13.00 ja 14.00.

Joulu- ja juhannusaattona tapaamisia ei järjestetä.

Vangin on varattava tapaaminen asunto-osaston rikosseuraamusesimieheltä viikonloppua edeltävään perjantaihin klo 13.00 mennessä. Tapaamista varattaessa on ilmoitettava tapaajien nimet.

Tapaamisaika on yksi tunti. Kerrallaan tapaajia voi olla kaksi aikuista ja heidän lisäksi vangin pienet lapset.

Uudisrakennuksessa vangilla on mahdollisuus yhteen tapaamiseen viikonloppuna. 1. kerroksen vangeilla tapaaminen on sunnuntaisin ja 2. kerroksen vangeilla lauantaisin klo 11.00. Muuten tapaamiskäytännöt ovat samat kuin päärakennuksessa.

Tapaamisissa noudatetaan ehdotonta kosketuskieltoa tapaajan ja vangin välillä

Valvomattomaan tapaamiseen on ensisijaisesti mahdollisuus niillä vangeilla jotka eivät saa poistumislupaa. Valvomattoman tapaamisen hakemus toimitetaan vankilan sosiaalityöntekijälle. Tapaaminen pyritään järjestämään n. kerran kuukaudessa. Tapaamisajat ovat torstaisin klo 12.35 – 15.45 sekä lauantaisin ja sunnuntaisin klo 9.30-14.30. 15.9.-15.5. välisenä aikana tapaamisia järjestetään myös maanantaisin klo 16.15-18.45.

Muuta huomioitavaa tapaamisiin liittyen

- Älä tule päihtyneenä
- Ota kuvallinen henkilöllisyystodistus mukaasi
- Tapaamisten yhteydessä vangille voi toimittaa rahaa tai tavaroita. Tapaamiseen tuotavat tavarat on hyvä merkata vangin nimellä, että ne kulkeutuvat oikealle henkilölle. Seuraavalle sivulla on listattuna esineitä ja aineita, joita vangeille ei saa toimittaa.

Esineitä ja aineita, joita vangeille EI voi tuoda

- Esineet ja aineet, joista aiheutuu vaaraa henkilön turvallisuudelle, esim.
 - Ponnekaasulliset aerosolivalmisteet
 - Vetyperoksidia sisältävät hiusvärit
 - Litium-paristot
 - Teräväkärkiset sakset tai muut teroitettut esineet
 - Injektioneulat ja ruiskut
- Omaisuuden vahingoittamiseen soveltuvat esineet tai aineet, esim. työkalut
- Vankilan yleiselle järjestykselle erityistä haittaa aiheuttavat esineet tai aineet, esim.
 - Tietokoneet
 - Kamerateat, videokamerateat
 - Mp-soittimet
 - Osa pelikonsoleista
 - Kovalevyn sisältävät laitteet sekä erilliset muistit
 - Matkapuhelimet ja niiden apuvälineet, kuten laturit ja sim-kortit

- Radiopuhelimet
- Usb-modeemit
- Radioliikenteen ilmaisimet
- Radioaalloilla toimivat kuulokkeet
- Kiikarit
- Tatuonti- ja lävistysvälineet
- Kynttilät
- Asejäljitelmat
- Kamppailu- ja karkaamisvälineet
- Rikollisten järjestöjen ja ryhmien tunnuksilla varustetut esineet
- Esineet ja aineet, joita ei pystytä riittävän luotettavasti tarkastamaan, esim.
 - Poltetut cd-levyt, dvd-levyt, pelit ym.
 - Lisäravinteet, luontaistuotteet ja vitamiinit
 - Hygienia- ja kosmetiikkatuotteet
 - Elintarvikkeet
 - Tupakkatuotteet ja -tarvikkeet
- Vaatetuksen osalta kiellettyjä ovat hupparit, moottoripyörätaikit, untuvatakit sekä rikollisjärjestöjen tunnuksilla merkityt vaatteet

Posti

Kirjeitä ja paketteja voi lähettää osoitteeseen:

Vaasan vankila

PL 23

65101 Vaasa

Postilähetykseen tulee merkitä myös vangin nimi. Vankilan henkilökunta voi avata lähetykset ja tarkistaa sisällön. Paketissa voi lähettää esim. vaatteita tai kirjallisuutta. Vanki ei saa vastaanottaa paketissa esim. tupakkaa, elintarvikkeita tai nestemäisiä aineita.

Rahan toimittaminen vangille

Turvallisuussyistä rahan toimittaminen postitse vangille ei ole suositeltavaa.

Vangille voi laittaa rahaa vankilan pankkitilille. Rahat lähetetään Rikosseuraamuslaitoksen tilille Nordea 166030-107980. Viitetietoihin merkitään Vaasan vankila ja vangin nimi, jolle suoritus on osoitettu.

Puhelut

Vangeilla on mahdollisuus ostaa vankilan kanttiinista puhelinkortteja, joilla voi soittaa vankilan korttipuhelimilla. Siviilistä puhelinkortteja ei oteta vastaan.

Päivän aikana voi soittaa kaksi lyhyttä puhelua. Puhelimilla voi soittaa pääsääntöisesti silloin, kun sellien ovet ovat auki päiväjärjestyksen mukaan. Työhön tai muihin aktivointitoimiin osallistuvat vangit voivat soittaa 11.30-12.30 sekä klo 16.00-16.30 välisenä aikana.

Läheisten yhteydenotot vankeihin tapahtuvat pääsääntöisesti kirjeitse. Kiireellisissä erikoistapauksissa vangin voi tavoittaa ottamalla yhteyttä vankilaan numeroon 010-368 3800.

Lomat (poistumisluvat)

Vangilla on oikeus anoa poistumislupaa kun rangaistuksesta on suoritettu puolet tai poistumislupaan on tärkeä syy. Lupaa ei myönnetä automaattisesti vaan jokaisessa tapauksessa tutkitaan vangin mahdollisuudet suorittaa loma lupaehtojen mukaisesti. Lupaehtoihin kuuluvat muun muassa määräajassa takaisin palaaminen sekä rikoksettomuus loman aikana. Jos lupaehtojen noudattamista ei muuten pidetä riittävän todennäköisenä, vangille voidaan tärkeästä syystä myöntää poistumislupa myös saatettuna. Poistumislupaa on mahdollisuus käyttää enintään kuusi vuorokautta neljän kuukauden aikana.

Vangin tulee hakea poistumislupaa kirjallisesti vähintään kaksi viikkoa ennen aiottua ajankohtaa. Poistumisluvat valmistelee ja esittelee asunto-osaston rikosseuraamusesimies, jolta saa lisätietoa lupakäytännöistä. Poistumisluvan myöntää yleensä vankilan johtaja ja joissain erityistapauksissa Rikosseuraamuslaitoksen pääjohtaja.

Perheleirit

Vangeilla ja heidän perheillään on mahdollisuus osallistua joko Vaasan vankilan järjestämille tai alueellisesti järjestetyille perheleireille.

Leirillä perheellä on mahdollisuus kokoontua vankeusrangaistuksen aikana yhteen ja viettää aikaa tärkeiden teemojen äärellä. Perheleirit ovat yleensä perhekuntoutuksellisia, jolloin tavoitteena voi olla esimerkiksi vanhemmuuden tai parisuhteen tukeminen ja ongelmatilanteiden selvittely, perheen voimavarojen ja jaksamisen tukeminen sekä arjen taitojen vahvistaminen.

Hakemuksia ja lisätietoja perheleireistä saa vankilan sosiaalityöntekijältä.

Vaasan vankilan henkilökuntaa

Johtaja

Vastaa vankilan toiminnasta

Toiminnan apulaisjohtaja

Vastaa vankilan toiminnoista ja esim. valvottujen koevapauksien asioista

Rikosseuraamusesimiehet

Vastaavat vankien rangaistusajan suunnitelmien seurannasta sekä osaston päivittäisen toiminnan sujumisesta ja vankien asuttamisesta osastolla.

Pastori

Vastaa vankilan hengellisestä toiminnasta, toimii seurakuntien ja kristillisten järjestöjen yhdyshenkilönä, vastaa vapaaehtoistyöntekijöiden toiminasta ja järjestää parisuhdeneuvotteluja

Psykologi

Tekee mielenterveystyötä. Osallistuu rangaistusajan suunnitelmiin liittyvään työskentelyyn ja päihdekuntoutukseen sekä ohjaa erilaisia ryhmiä.

Sosiaalityöntekijä

Auttaa ja neuvoa vankeja sosiaalisissa ja asuntoon liittyvissä asioissa, toimii yhdyshenkilönä Yhdyskuntaseuraamustoimistoon, vastaa perhetyöstä sekä toimii ohjaajana erilaisissa ohjelmissa.

Erityisohjaajat

Vastaavat päihdetyöstä, vankien koulutuksesta, siviilityöhön ja –opiskeluun liittyvistä asioista, koevapauden valmistelusta ja vapaa-ajan toiminnasta.

Vankilan henkilökuntaan voit olla yhteydessä soittamalla vankilan keskuksen numeroon 010-368 3800 tai lähettämällä sähköpostia osoitteeseen vaasa.vankila@om.fi. Vankilan henkilökunnan omat sähköpostiosoitteet ovat muodossa etunimi.sukunimi@om.fi.

Huomioithan sen, että henkilökunta ei voi antaa tietoja läheisestäsi ellei vanki ole antanut siihen suostumustaan.

Läheisille tukea ja apua tarjoavia tahoja

Oman kunnan peruspalvelut

Terveyskeskukset

Terveyskeskuksessa tilanne ja avun tarve voidaan arvioida ja tarvittaessa ohjata läheinen sopivien palveluiden piiriin. Lääkärin kanssa voi keskustella mahdollisesta sairasloman tai esimerkiksi nukahtamis- tai masennuslääkkeiden tarpeesta.

Mielenterveystoimistot ja psykiatrian poliklinikat

Kuntien mielenterveystoimistot tarjoavat lähinnä lyhytkestoista keskustelu- ja kriisiapua. Mielenterveystoimiston asiakkaaksi voi hakeutua terveyskeskuksen kautta tai ottamalla suoraan yhteyttä. Usein suuremmissa kunnissa on mielenterveystoimiston sijasta psykiatrian poliklinikoita, joihin asiakkaaksi pääseminen saattaa edellyttää lähetettä terveyskeskuksesta.

Perhekeskukset ja -neuvolat

Lasten oireillessa yhteyttä voi ottaa kunnan perhepalveluihin. Suurissa kaupungeissa toimii alueellisia perhekeskuksia ja -neuvoloita. Perheneuvolasta voi hätätilanteessa saada kriisiajan. Monissa kunnissa on nykyisin perhetyöntekijöitä tukemassa lapsiperheiden jaksamista kriisi- ja muutostilanteissa. Perhetyöntekijöiden toimenkuvat vaihtelevat kunnittain.

Lastensuojelu

Vanhemmat voivat itse tai yhdessä jonkun viranomaisen kanssa ottaa yhteyttä lastensuojeluun kokiessaan tarvitsevansa perheelle lisää apua tai tukea. Lastensuojelun avohuollossa tarjottavaa tukea voivat olla esimerkiksi tapaamiset sosiaalityöntekijän tai perhetyöntekijän kanssa, taloudellinen tuki, lapsen kuntoutumis- tai terapiapalvelut, tukihenkilön tai -perheen tarjoama apu, vertaisryhmätoiminta, loma- ja virkistystoiminta tai avohuollon tukitoimena tehtävä sijoitus.

Talous- ja velkaneuvonta

Talous- ja velkaneuvonnasta on mahdollisuus saada apua velkatilanteen kartoittamiseen sekä tietoa erilaisista tukipalveluista ja velkojen järjestelymahdollisuuksista. Talous- ja velkaneuvojat auttavat esimerkiksi neuvotteluissa velkojien kanssa, maksuaikataulujen ja velkojen järjestelyssä sekä velkajärjestelyhakemuksen ja maksuohjelman laatimisessa.

Taloudellinen tuki

Toimeentulotuki

Vankilavierailuista aiheutuvia matkakuluja voidaan hakea täydentävänä toimeentulotukena tai ehkäisevänä toimeentulotukena, jotka molemmat ovat harkinnanvaraisia. Vankilavierailujen aiheuttamien matkakustannusten hakemista toimeentulotuesta voidaan hakemuksessa perustella perheyhteyksien säilymisellä, jota myös vankeuslain mukaan tulee tukea.

Elatustuki

Vankeusrangaistusta suorittavan henkilön lapsilla on mahdollisuus saada Kansaneläkelaitokselta elatustukea. Elatustuen myöntäminen on mahdollista tilanteissa, joissa vanhempi ei pysty huolehtimaan lapsensa elatuksesta vankeusrangaistuksen kestäessä yli kolme kuukautta. Elatustuen myöntäminen edellyttää elatussopimusta tai –tuomiota.

Järjestöt ja yhdistykset

Vapautuvien Tuki ry.

Vapautuvien Tuki ry:n toiminta-ajatuksena on päihde-, rikos- ja vankilakierteeseen joutuneiden sekä heidän omaistensa tukeminen oman elämän hallintaan ja vastuun kantamiseen omista valinnoistaan. Keskeisiä toimintamuotoja ovat perheleirit, omaistoiminta ja vankilatyö. Lisätietoja toiminnasta osoitteessa www.vapautuvientuki.fi

Kriminaalihuollon tukisäätiö

Kriminaalihuollon tukisäätiö on rangaistuksesta vapautuvien selviytymistä ja elämänhallintaa edistävä valtakunnallinen asiantuntija ja palveluntuottaja. Lisätietoja toiminnasta osoitteessa www.krits.fi

Kriminaalihuollon tukisäätiön kriminaaliasiamiehen toimistoon voi ottaa yhteyttä tilanteissa, joissa läheinen kohtaa vaikeuksia palveluiden ja etuuksien saannissa tai muuten tarvitsee oikeudellista apua, ohjausta tai neuvontaa.

Kriminaaliasiamiehen vastuualueina ovat rikosseuraamuksiin liittyvät kysymykset sekä velka-, ulosotto- ja korvausasiat. Kriminaaliasiamies
Veikko Kylämarttila
09-77436113, 050-4124301.

Asiamiessosiaalityöntekijän vastuualueina ovat erityisesti sosiaalipalvelu- ja etuusasiat. Asiamiessosiaalityöntekijä
Marjatta Kaurala
09-77436131, 050-3447582.

Vankien Omaiset ry.

Valtakunnallinen Vankien Omaiset yhdistys tarjoaa vertaistukea läheisille. Toimintaa on vuosittaisten kokoontumisten, leirien ja paikallisten vertaistukiryhmien muodossa.
Lisätietoja toiminnasta osoitteessa www.vankienomaiset.fi

Puhelin- ja nettipalvelut

Portti Vapauteen –sivusto

sivusto tarjoaa tietoa vankien läheisiä askarruttavista asioista sekä mahdollisuuden keskustella samassa tilanteessa olevien kanssa osoitteessa
www.porttivapauteen.fi

Mielenterveysseuran kriisipuhelin

tarjoaa välitöntä keskusteluapua kriiseissä oleville ja heidän läheisilleen.

Ma-Pe klo 09-06, La klo 15-06 ja Su klo 15-22. Puh. 01019-5202

Mannerheimin Lastensuojeluliiton lasten ja nuorten puhelin ja netti

Ma-Pe 14-20, La-Su 17-20.

Puh. 116 111

www.lastenjanuortennetti.net

Evangelisluterilaisen kirkon palveleva puhelin sekä internet – palvelu

tarjoavat keskusteluapua sekä mahdollisuuden purkaa mieltä painavia asioita.

Palveleva puhelin suomenkielisille

Su-To klo 18-01, Pe-La 18-03.

Puh. 01019-0071.

Palveleva puhelin ruotsinkielisille

iltaisin klo 20-24

Puh. 01019-0072.

Auttava puhelin Sylvia

tarjoaa keskusteluapua erityisesti vankien läheisille

Maanantaisin klo 12-20.

Puh. 080098789

Kirkot ja uskonnolliset yhteisöt

Seurakunnat tukevat perheitä tarjoamalla perhetyön palveluja. Kirkon diakoniatyön kautta on mahdollista saada tilapäistä taloudellista tai ruoka-avustusta. Seurakunnilla on mahdollisesti myös vankien läheisille suunnattuja tukiryhmiä. Kirkon perheasiain neuvottelukeskukset tarjoavat apua kriisitilanteisiin.